

UTVÄRDERING AV ETT URVAL AV PROJEKT SOM FINANSIERATS AV 1:1 MEDEL

1	INLEDNING	3
1.1	UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.2	AVGRÄNSNINGAR	4
1.3	METODER OCH UNDERLAG	4
1.4	RAPPORTENS DISPOSITION	5
2	UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTVÄRDERINGEN	6
3	UTVÄRDERINGENS RESULTAT	9
3.1	BESKRIVNING AV PROJEKTEN	9
4	SLUTSATSER FRÅN UTVÄRDERINGEN	21
4.1	BESVARA FRÅGESTÄLLNINGARNA	21
5	AVSLUTANDE REFLEKTIONER OCH REKOMMENDATIONER	31
5.1	REKOMMENDATIONER	31
	BILAGOR - INSATSLOGIK	35

1 INLEDNING

Region Örebro läns regionala utvecklingsstrategi (RUS) antogs 2018, den anger den övergripande inriktningen för det regionala utvecklingsarbetet fram till 2030. Strategin beskriver tre övergripande mål: *stark konkurrenskraft, hög och jämlik livskvalitet* och *god resurseffektivitet*. De övergripande målen bryts i strategin ned i 10 prioriterade områden vilka spänner i princip samtliga aspekter av den regionala utvecklingen.¹

För att genomföra den regionala utvecklingspolitiken har regionen ett antal verktyg tillhands. Ett av dessa är de statliga anslagen för regionala tillväxtåtgärder de så kallade 1:1 medlen.² Statliga medel från anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder fördelas årligen till regionerna. Regionerna fattar beslut om hur medlen ska användas till insatser som bidrar till utveckling i regionerna.

I Region Örebro län fattar Regionstyrelsen beslut om riktlinjerna för finansieringen och den regionala tillväxtnämnden beslutar sedan om ett inriktningsbeslut för 1:1 anslaget. Syftet med inriktningsbeslutet är att ange vilka insatser som är särskilt viktiga att prioritera under kommande år samt om det finns behov om eventuella prioritetshöjande kriterier. I samband med uppföljningen av RUSen år 2020 beslutade regionen om att i en högre grad utgå från ett utmaningsdrivet perspektiv i det fortsatta genomförandet. Konkret innebar detta att i en större utsträckning arbeta för att lösa identifierade samhällsutmaningar och därigenom nå målsättningen om en hållbar regional utveckling.

Region Örebro län har under vintern 2022 gett WSP Advisory i uppdrag att genomföra en tematisk utvärdering av ett urval av projekt som finansierats av 1:1 medel. Utvärderingen är inriktad mot projekt som avser att främja långsiktig och hållbar omställning i länet och som förväntas att ha bidragit till målen i den regionala utvecklingsstrategin såväl som Region Örebro läns Energi- och klimatprogram 2017-2020 (EKP).

Föreliggande rapport utgör WSP Advisories slutrapport från utvärderingen. Vid WSP har Pär Lindquist och Carl Arvid Dahlöf genomfört utvärderingen.

1.1 UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Utvärderingen har till övergripande syfte att utvärdera åtta utvalda projekts måluppfyllelse i relation till dels den regionala utvecklingsstrategin, dels Energi- och klimatprogrammet. Utvärderingen ska besvara fyra frågeställningar enligt nedan, och ska visa på i vilken utsträckning projekten, enskilt och som en helhet, bidragit till:

- Måluppfyllelse i enlighet med effektmål och övergripande mål i RUS
 - Ett mer långsiktigt och hållbart Örebro län inom utpekade områden i inriktningsbeslut 2021
 - Genomförande och måluppfyllelse i enlighet med utpekade områden i Energi- och klimatprogram 2017-2020;
- Förändringar av bestående karaktär hos projektens intressenter som kan härledas till projektens aktiviteter;
- Eventuella oförutsedda och betydelsefulla effekter av antingen positiv eller negativ karaktär

¹ Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län – regional utvecklingsstrategin 2018-2030.

² Begreppet 1:1 medel avser anslagen *1:1 Regionala tillväxtåtgärder* inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, i statsbudgeten.

Vidare ska utvärderingen peka på lärdomar för framtida projekt av liknande karaktär, och därigenom bidra till ett lärande och utveckling av regionens arbete.

1.2 AVGRÄNSNINGAR

Det är – menar vi – viktigt att belysa ett antal avgränsningar med utvärderingen. Detta för att ge en förståelse av vad som gjorts (och inte gjorts) inom ramen för utvärderingsuppdraget. Primärt är det tre övergripande delar vi vill lyfta fram.

- För det första avser utvärderingen ett urval av projekt (åtta stycken). Urvalet består av projekt som pågått och avslutats under perioden 2017-2020. Projekt har valts ut på basis av dess fokusområde med en bedömning av kriterierna att projektet dels ska knyta an till inriktningen långsiktig och hållbar omställning, dels tydligt överensstämja med utpekade områden i EKP. Urvalet har gjorts på förhand av Region Örebro län. Detta innebär att utvärderingen inte har haft som ambition att belysa samtliga projekt som erhållit 1:1-medel, och inte heller samtliga projekt som bidragit till de utpekade fokusområdena. Något som är viktigt att ha med sig in i tolkningen av resultaten (vi kommer att återkomma till detta i det avslutade kapitlet av rapporten).
- För det andra har det valda upplägget inneburit – i WSP:s tolkning – att vi anlagt ett porföljperspektiv, och sökt att utvärdera projektens samlade bidrag till RUS respektive EKP. Detta ger i sin tur implikationer för utvärderingens upplägg. Den viktigaste är att vi har haft att hantera en balansgång mellan ett detaljerat och ett mer övergripande perspektiv. Ambitionen har varit att visa på de övergripande mönstren och större dragen när de åtta projekten betraktas som en helhet. Konkret innebär det att vi lägger mindre fokus på att utvärdera projektens "inre liv" än vad som varit fallet om projekten utvärderats fristående. Detta val har gjorts baserat på ett antal faktorer: dels ett behov att se den övergripande bilden, snarare än enskilda detaljer, dels att projekten i flera fall följts upp och/eller utvärderats samt rent resursmässiga frågor i det att åtta projekt utvärderas med motsvarande resursers som för en (mer fokuserad) projektutvärdering.
- För det tredje – vilket vi kommer att återkomma till – har de utvalda projekten tidsmässigt inte löpt sekventiellt med RUS:en och EKP:et utan ett antal projekt har påbörjats innan programmet formulerats eller beslutats. Något som innebär att kopplingen mellan strategiernas mål och de uppnådda resultaten i vissa fall får antas vara svag. Vi är därför försiktiga med att peka på orsakssamband.

1.3 METODER OCH UNDERLAG

Utvärderingen har baserats på i huvudsak två typer av underlagsmaterial. För det första sammanställning och genomgång av underlag rörande de utvalda projekten. Det handlar om projektbeslut, återrapporteringar, uppföljningar och eventuella externa utvärderingar. Dessa har tillhandahållits av både Region Örebro län och av projekten själva.

Vidare har information inhämtats via intervjuer, för att komplettera och fördjupa bilden. Urvalet av informanter har skett via en "snöbollsmetodik" och har genomförts med projektledare, deltagare, och intressenter. Vi har även i den mån det varit möjligt intervjuat deltagare och målgrupper. Detta har dock visat sig problematiskt i flera fall i det att vissa av projekten genomförts för 4-5 år sedan, varför både minnesbild och möjlighet att hitta kontaktuppgifter varit begränsad.

Inom ramen för utvärderingen har också intervjuer med tjänstepersoner vid Region Örebro län genomförts, samt en fokusgrupp med företrädare för projekt, handläggare och strateger vid regionen.

Tillgången av underlag – framförallt intervjuer med målgrupper – har varit en utmaning både med avseende på tidpunkten för projekten, och projektens karaktär – där det i flera fall handlat om breda påverkansinsatser (vi kommer att återkomma till det i det avslutade kapitlet).

1.4 RAPPORTENS DISPOSITION

Detta inledande kapitel följs av en kort redogörelse för att par av våra utgångspunkter för utvärderingen. Därefter följer – i kapitel 3 – en beskrivning av de åtta projekten avseende aktiviteter, förväntat och faktiskt resultat. I kapitel 4 analyseras utfallet från projekten och utvärderingsfrågorna besvaras. I rapportens avslutande kapitel gör vi en sammanfattande reflektion samt redogör för utvärderingens rekommendationer för det fortsatta arbetet.

2 UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTVÄRDERINGEN

Syftet med detta kapitel är att belysa ett antal utgångspunkter för utvärderingen. Det handlar dels om det portföljperspektiv som kort berördes i avsnittet om avgränsning ovan, dels om teoribaserad utvärdering med primärt fokus på insatslogik som "verktyg" för utvärdering. Sedan vill vi även kort reflektera kring hur utvärderingen förhåller sig till samtliga projekt som regionen helt eller delvis finansierat.

2.1.1 Portföljperspektiv

En viktig utgångspunkt för utvärderingsuppdraget har varit att det är portföljen av projekt som står i fokus – det är de samlande resultaten av projekten och dessas bidrag till RUS och EKP som står i blickfånget. Detta innebär att utvärderingen till stora delar ska betraktas som en programutvärdering (snarare än en rad projektutvärderingar). Vi har – vilket kommer tydliggöras i kapitel 4 – sökt att lägga samman de åtta projekten och skapa en gemensam insatslogik för dem.

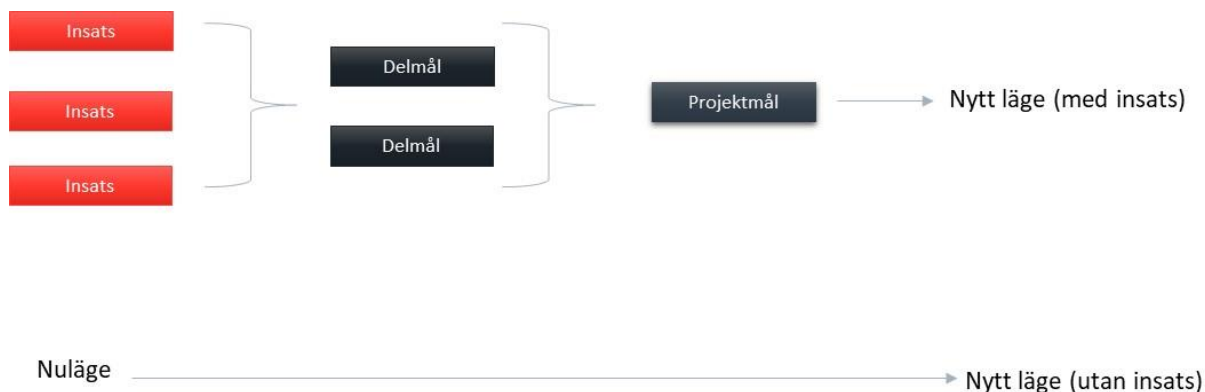
Mervärdet med detta programutvärderande perspektiv är att, menar vi, flera. För det första ger det en möjlighet att se större, övergripande mönster, att man "ser skogen istället för träden". För det andra öppnar det upp för diskussion om styrning – där Region Örebro's perspektiv skiljer sig från projektens perspektiv i så måtto att Regionens fokus ligger på effekter kopplade till RUS och EKP medan projekten (i betydligt högre grad) ligger på att nå projektens uppsatta resultatmål. För det tredje bidrar det med ett ytterligare perspektiv, utöver de uppföljningar och utvärderingar som redan gjorts av projekten i samband med deras genomförande, och avslut.

2.1.2 Insatslogik

Ett återkommande begrepp i utvärderingen är insatslogik (här använt synonymt med snarlika begrepp såsom projektlogik, förändringslogik och förändringsteori).

En framgångsfaktor för resultatbaserad styrning och projekt är att de bygger på en fungerande insatslogik. I sin enklaste form är insatslogiken en typ av teoretisk beskrivning av hur ett projekt är tänkt att genomföras. Den visar strukturerat på ett projekts aktiviteter, de förväntade resultaten och de förväntade målen. Den fungerar ofta som en bra utgångspunkt för uppföljning och utvärdering, men också som stöd för projektledning i att kommunicera hur ett projekt skapar resultat. Inte minst viktigt i komplexa projekt med många aktörer och "breda" mål som ofta står i fokus inom det regionala utvecklingsarbetet. I figur 1 nedan illustrerar vi en enkel principiell insatslogik.

Figur 1. Enkel principiell insatslogik, Källa: WSP

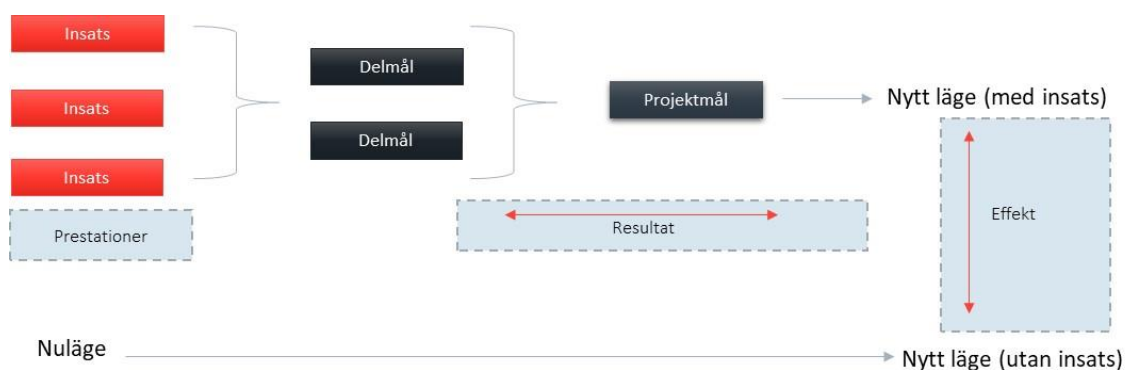


En viktig poäng med insatslogiken är att reflektera kring orsaks-verkansambandet i insatsen. Det vill säga: är det troligt att insatserna leder till det önskade resultatet och kommer detta sedan ge en förändring i den önskade målbilden?

Precis som varje enskilt projekt eller insats bör bygga på en fungerande tillika logisk insatslogik, bör även exempelvis en regional utvecklingsstrategi bygga på en tydlig och logisk teori kring hur de insatser som görs inom ramen för strategin förväntas bidra till de övergripande målen. Det vill säga vilka effekter som kan förväntas uppstå från insatserna. I föreliggande utvärdering kommer vi att försöka att dels se till enskilda projekts insatslogik, dels att länka samman dessa för att se på den samlade påverkan (som en central del av portföljperspektivet som beskrivits ovan).

Med utgångspunkt i detta gör vi här definitionen av en effekt att innebära skillnaden mellan det utfall vi ser och det utfall vi skulle sett om insatsen inte genomförts. Effekten blir därmed detsamma som genomslag eller 'impact' från insatsen. Återkopplar vi till bilden kring insatslogik ovan kan effekten visualiseras enligt nedan.

Figur 2. Schematisk uppställning av insats, resultat och effekt **Källa:** WSP



2.1.3 Scale och scope för utvärderingen

Vi vill också, för förståelsens skull, sätta in de utvärderade projekten i en större kontext. Vi var inne på detta i avgränsningsavsnittet ovan, men det kan – för förståelsens skull – finnas ett värde i att kort belysa hur 1:1 medlen förhåller sig till en större regional utvecklingskontext. I korthet härrör finansiering av regionala utvecklingsinsatser från tre typer av källor (se figur 3):

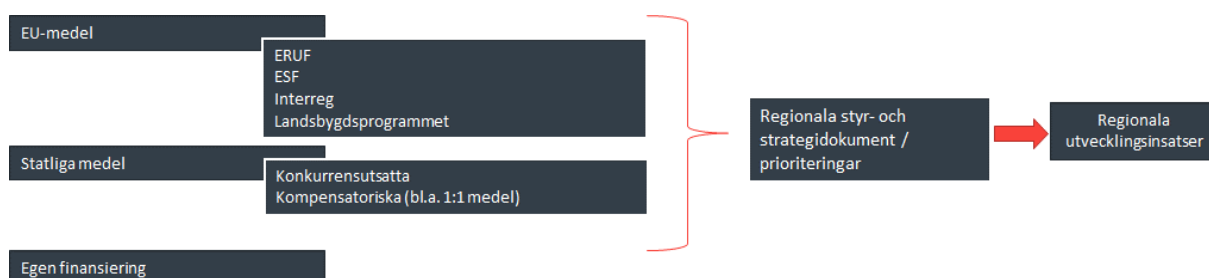
EU Medel: En stor del av finansieringen av det regionala utvecklingsuppdraget kommer från EU och Sammanhållningspolitiken. Precis som med 1:1-anlaget sker en fördelning bland EU:s samtliga regioner baserad på de förutsättningar som föreligger. För regionerna i Sverige är det fyra olika typer av fonder som är i centrum:

- Socialfonden (kompetensförsörjning och arbetsmarknad)
- Regionalfonden (företagande, forskning och utveckling)
- Landsbygdsprogrammet (landsbygdsutveckling) samt
- INTERREG (gränsöverskridande program mellan medlemsstater).

Statliga medel: dessa kan delas upp i två typer. För det första **Kompensatoriska medel:** det regionala utvecklingsansvar som staten ålagt regionerna finansieras genom det som kallas för 1:1-medel. Dessa fördelas till alla regioner och omfattningen varierar beroende på vilka regionala förutsättningar som föreligger. Därtill finns även transportbidrag, en kompletterande finansiering för företag i gles bebyggelse med långa avstånd. För det andra **Konkurrensutsatta medel:** Konkurrensutsatta medel är de medel som regionerna söker i konkurrens med varandra och andra aktörer. Här återfinns ofta finansiering riktat mot forskning, innovation, energi och klimatinsatser etc.

Egna regionala medel: Egna medel utgör den del av finansieringen som regionerna själva skjuter till utifrån den egna beskattningsrätten. Det är därför ytterst upp till respektive regionfullmäktige att avgöra hur mycket av dessa egna skattemedel som investeras för att finansiera regional utveckling.

Figur 3. Schematisk bild av finansieringsflöden kopplat till regional utveckling, **Källa:** WSP



Figuren ovan är tänkt att vara en schematisk bild över finansieringskällor för regionala utvecklingsinsatser. Poängen vi vill göra med uppställningen är att synliggöra att de projekt som står i fokus för utvärderingen verkar i en större kontext och utgör endast en mycket liten del av hela den bredd av insatser som görs inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget. En ytterligare komplexitet (betraktat utifrån ett utvärderingsperspektiv) är det flernivåsystem som regional utveckling sker inom. Det handlar dels om samspelet mellan nationell, regional och lokal nivå, dels om den funktionella geografin där insatser sker i såväl i regionen som i ett större Östra Mellansverigeperspektiv. Detta är viktigt att ha med sig i tolkningen av resultaten. De åtta projekt som står i fokus här utgör således endast en mindre del av en större helhet.

3 UTVÄRDERINGENS RESULTAT

3.1 BESKRIVNING AV PROJEKTEN

Nedan följer en övergripande beskrivning av de åtta projekten som ingår i utvärderingen; inklusive deras syfte, innehåll och tänkta/uppnådda resultat. För varje projekt finns en insatslogik sammanställd, dessa är bilagda till rapporten.

3.1.1 Biogas XPOSE

Projektägare: Biogas Öst

Finansiering: 6 439 527 kr (varav 360 000 kr från Regionförbundet Örebro)

Tidsperiod: 2013 – 2018

Bakgrund och syfte

Projektet ämnade visa hur biogas som drivmedel kan spela en viktig del av lösningen för att uppnå EU 2020s klimatmål. För detta syfte ville man illustrera hur produktionen av biogasbaserad fordonsgas kan öka, på ett ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. Detta genom att använda lokalt och regionalt avfall som resurs. Projektets syfte var att demonstrera hur en region med växande efterfrågan på fordonsgas kan exploatera nya och maximera befintliga avfallsresurser för att öka andelen hållbart producerad biogas. För detta ändamål skulle projektet demonstrera nya produktionssätt och nya lämpliga substrat. Kombinationen av ny teknologi, nya råvaror och nya samarbeten skulle optimera den lokala och regionala biogasproduktionen från avfall för att regionen ska bli hållbart självförsörjande på biogas.

Målgruppen för projektet har dels utgjorts av offentlig förvaltning såsom kommuner, landsting, länsstyrelser, regionförbund och andra statliga myndigheter, dels näringsliv och andra berörda organisationer.

Biogas XPOSE har stark anknytning till Örebroregionens vision om att vara ett kunskapscentrum och för att främja nya idéer och samverkan mellan näringsliv, universitet, och offentlig sektor.

Biogassatsningar har stor inverkan på såväl klimat och folkhälsa som innovation och regional tillväxt.

Aktiviteter

Projektets planerade aktiviteter var:

1. *Torrötning* – ny teknik för blandat hushållsavfall och torra lantbruksbaserade substrat. Inom projektet bygga, testa och demonstrera en anläggning för behandling av restavfall samt annat torrt material som idag är svårt att behandla i en konventionell biogasanläggning.
2. *Förgasning/Metanisering* – ny teknik för cellulosarika material samt svårrotade substrat. Projektet ska testa en ny "småskalig" utrustning för ny produktionsmetod av fordonsgas.
3. *Småskalig uppgradering* – ny teknik för utspridda lantbruksbaserade substrat. Ny metod för uppgradering av biogas i liten skala har utvecklats med stor potential för lantbruket.
4. *En hållbar och maximerad biogasregion*. Biogas Östs huvudsakliga bidrag inom projektet är att hålla ihop trådarna och demonstrera konceptet för en maximerad biogasregion, där alla olika delar av biogaspotentialen kan förverkligas som komplement till alla de satsningar som redan finns. De tre delarna beskrivna ovan är i dagsläget tre outnyttjade områden som verkar som flaskhalsar för utvecklingen
5. Information och kommunikation samt spridning av projektets resultat.

Resultat

Förväntade kortsiktiga resultat baserades främst på tekniska framsteg som effektiviserat processer och i förlängningen optimerat produktion och distribution samt att författa rapporter av miljömässiga och ekonomiska utvärderingar där ovan tekniker presenteras. Även att ta emot externa besök och genomföra seminarier för att värna kunskaps- och erfarenhetsutbyte förväntades genomföras. På längre sikt kommunicerades att projektet förväntades generera samarbeten över kommun- och länsgränser, samordna gemensamma satsningar mellan näringsliv, offentligheten och akademien och stärka kopplingen till Stockholm. Till detta förväntades uppsatta mål att uppnås genom att främja kollektivtrafiken som ställs om till förnybara bränslen och slutligen att projektet bidrar till att göra Örebro till ett kunskapscentrum inom biogas och såldes bidra till att det kommersialiseras och stärker regionens internationella konkurrenskraft.

Bland de uppnådda resultaten lyfts särskilt arbetet med småskalig uppgradering och tillvägagångssätt för detta som lyckat, tillsammans med arbetet kopplat till förgasning. Pilotsystem för båda dessa delar togs i drift inom ramen för projektet och tekniken demonstrerades med goda resultat. På grund av förändringar i projektkonstellationen kunde dock inte aktiviteterna kopplade till torrrotning genomföras som planerat. Andra viktiga resultat av regional betydelse handlar exempelvis om ökad volym producerad biogas i Östra Mellansverige, ett stärkt regionalt samarbete, samt att Region Örebro län valde att prioritera biogas som bränsle för kollektivtrafiken.

Från projektet finns bestående resultat i form av kunskapsunderlag kring biogasens samhällsnytta och hur användandet kan motiveras. Resultaten används för att motivera biogasens inkludering på ett strategiskt plan och höja förståelsen hos beslutsfattare. Projektet Fossilfritt 2030 är ett exempel på hur kunskapsunderlaget förvaltas idag, bland annat i diskussioner om upphandling.

3.1.2 Förstudie kooperativa energilösningar

Projektägare: Coompanion Örebro län

Finansiering: 753 523 kr (varav 73 106 kr 1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2019

Bakgrund och syfte

Kooperativa energilösningar var ett samverkansprojekt mellan Coompanion Örebro, Uppsala, Västmanland, Östergötland och Sörmland. Projektet ville undersöka varför initiativ som tagits till andelsägd solkraft inte tagits vidare eller varför de som byggts inte växer enligt den målsättning de har eller haft. Till detta ämnade projektet att identifiera och kartlägga vad som hindrar utbyggnaden av andelsägda solcellsanläggningar tillika vad som krävs för att det ska ta fart. Slutligen ämnade projektet att undersöka hur LRF och det övriga näringslivet ser på andelsägda energilösningar.

För detta syfte vände sig projektet till offentliga förvaltningar (regioner, länsstyrelse, kommuner), innovationssystemaktörer (tex. Almi) och berörda myndigheter som arbetar med bygglovsfrågor och miljötillstånd. Även företag och andra organisationer som på ett eller annat sätt kan utgöra potentiella delägare av andelägda solcellsanläggningar har varit en del av målgruppen.

Aktiviteter

Inom ramen för projektet intervjuades andelsägda elproducenter inom och utanför Östra Mellansverige. Intervjuer har även genomförts med initiativ som inte gått vidare till nästa steg med investeringar i anläggningar. Vidare har projektet genomfört omvärldsbevakning genom att följa och rapportera om andra projekt i området. Slutligen har man studerat skatteregler, bygg- och anläggningsregler och elhandelsavtal.

Resultat

Projektet förväntades utmyнна i nya möjliga affärsmodeller och generera finansieringslösningar. Närmare bestämt att minst två affärsmodeller skulle identifieras för finansiering av andelsägda solcellsanläggningar. Detta för att besvara om annan extern finansiering finns att tillgå (tex. via Almi, mikrofonder och banker). Vidare var en förväntad kortsiktig effekt att digitalisering skulle användas för att effektivisera andelsägda verksamheter. Detta genom att dra lärdomar från andra liknande verksamheter. En annan frågeställning som projektet ämnade ge svar på var behovet av regeländringar. Det vill säga att identifiera juridiska hinder i form av regelverk, elhandelsavtal och skattefrågor för andelsägd solkraft. Slutligen att kartlägga vilka intressenter som finns (ex. Företagarna, LRF, Villaägarna, Bygdegården etc), klargöra vilka råd som ska förmedlas till privatpersoner och företag som har planer på andelsägd solcell samt klargöra om Coompanion med nuvarande regelverk och lönsamhet ska mobilisera företag och privatpersoner att investera i andelsägd solkraft. Utgående från dessa kortsiktiga förväntade effekterna var projektets enda långsiktiga förväntade effekt att öka produktionen av förnyelsebar el.

Förstudieprojektet resulterade inte i någon fortsättning inom ramen för ett genomförandeprojekt. I stället konstaterades att de ekonomiska incitamenten för att rekommendera andelsägd solenergi inte fanns på plats, pga. rådande skatter och regelverk. Trots att det inte blev något genomförandeprojekt beskrivs inte förstudien som misslyckad. Tvärtom finns erfarenheter och kunskap samlad i en handbok som kan användas när regelverket förändras. Förstudien tog fram förslag på beslut och andra åtgärder för att förändra förutsättningarna, så att andelsägd solcell blir mer jämförbar med anläggning på eget tak. Kunskapen har också använts i strategiskt påverkansarbete. Ytterligare intressant resultat från förstudien handlar om jämställdhet bland intressenter i solsektorn. Förutom att konstatera en sned könsfördelning bland dem som är aktiva och engagerade i frågan, pekades på åtgärder för att utjämna balansen.

3.1.3 Förstudie Transmission

Projektägare: MITC

Finansiering: 600 000 kr (varav 150 000 kr 1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2016 – 2017

Bakgrund och syfte

Projektet syftade till att kartlägga utvecklingsbehov bland underleverantörer inom fordonsindustrin mot bakgrund av det pågående teknikskiftet mot eldrivna och autonoma fordon. Mer specifikt att identifiera vilka förutsättningar som krävs för att kunna möta fordonsindustrins behov med den nya kunskap, kompetens och testmiljöer som utvecklingen förutsätter. Alla behov, program och aktiviteter

blir alltmer förknippade med digital utveckling. Således var utgångspunkten att hitta de åtgärder och program som främjar ÖMS som ledande region för utveckling och tillverkning av tunga fordon, inte minst deras drivlinor. Projektet finansierades med 600 000 kronor.

Projektet låg i linje med ÖMS smarta specialisering eftersom ett prioriterat område utgjordes av avancerad tillverkning vilket innefattar automation. Det finns en relativ styrka i regionens näringslivsstruktur med flera globala företag som tillsammans med SMF som underleverantörer utgör en hubb för fordon och olika centrala system. Det snabba teknikskiftet i en bransch med höga förädlingsvärden och med många anställda underströk vikten att säkerställa sysselsättning. Näringslivet var därför projektets naturliga målgrupp. Närmare bestämt SMF som underleverantörer.

Aktiviteter

Parallellt med det pågående teknikskiftet pågår digitaliseringen. Detta rör produktionsteknisk utveckling med automation, digitalisering, 3d-printing, cirkulär ekonomi, energieffektivisering m.m. Företagen inom fordonsindustrin har med andra ord att ta till sig och agera i både den produktionstekniska utvecklingen och teknikskiftet för att vara hållbart konkurrenskraftiga.

Förstudien ville därför identifiera utvecklingsbehoven hos underleverantörer i fordonsindustrin i samband med denna utveckling. Beaktat detta genomförde projektet ett flertal aktiviteter:

Företagsidentifiering och styrande behovskartläggning. Bland annat besök hos företags utvecklings- och inköpsavdelningar för att få en bild av teknikutvecklingens hastighet och substans. Detta för att undersöka hur detta påverkar företagens långsiktiga strategier. Utöver detta tjänar det till att kartlägga vilka underleverantörerna var och även skapa sig en bild av vilka morgondagens underleverantörer kan tänkas vara.

- a) Utveckla partnerskap för leverans av ett eventuellt program.
- b) Kartläggning av behov för underleverantörer. Detta omfattar befintliga leverantörer med dels hållbara produkter, dels produkter som försvinner eller som finns i begränsad omfattning, men även företag med potential att bli nya underleverantörer.
- c) Fånga upp gemensamma behov av kompetens-, labb och annan stödverksamhet.
- d) Seminarserie om framtidspaning och tekniktrender.
- e) Slutrapport och resultatspridning.

Resultat

Beaktat ovan beskrivning var en naturlig målsättning att få en god övergripande bild av hur fordonsapplikationernas långsiktiga teknikutveckling kommer gå till och i vilken takt den introduceras. Vidare var en ambition i projektet att få bättre kunskap om digitaliseringens påverkan på produktion och cirkularitet då alltmer integreras i komplexa system. Andra resultatmål omfattade att etablera ett partnerskap av regionala aktörer för att producera förslag på program för att möta SMF:s behov av kunskap, kompetens samt labb- och testmiljöer. Till detta var ett par mål förankrade till den offentliga förvaltningen. För det första att projektet skulle använda regionala satsningar inom ÖMS-regionen (ex. tunga fordonklustret i Småland eller fordonklustret i Västra Götaland) eller andra europeiska satsningar och kluster. För det andra att utarbeta en plan för hur olika delar av programmet kan ta del av finansiering från Regional- och Socialfonden.

Genom intervjuer och besök hos ett antal företag identifierades behov inom områden som omvärldsanalys, kompetensförsörjning, samt digitalisering och automation. Förstudien uppmärksammade att det saknades initiativ för industriell utveckling på regional nivå i Örebro län, jämfört med andra regioner. Insikterna bidrog till att Alfred Nobel Science Park fick ett förtydligt uppdrag kopplat till detta. Förstudien ledde till ett genomförandeprojekt (som fortfarande pågår) där

företagens medvetandenivå om behovet av omställning har höjts, och där de börjat ta små steg mot en mer effektiv och digitaliserad verksamhet.

3.1.4 Gröna affärer genom bättre resursanvändning

Projektägare: Alfred Nobel Science Park

Finansiering: 468 500 kr (varav 234 250 kr 1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2016 – 2017

Bakgrund och syfte

Syftet för projektet *Gröna affärer genom bättre resursutnyttjande alternativt Cirkulär ekonomi* var att identifiera ett mer effektivt resursutnyttjande av industrins sekundära energi- och materialflöden. Projektet avsåg att isolera olika energi- och restmaterialflöden från industrin, för att undersöka om avfallsströmmar från en aktör kunde utgöra en resurs för en annan aktör. Detta med den underliggande tanken om att bidra till att ställa om från ett linjärt synsätt till ett cirkulärt tänk, avseende resursanvändning.

Gröna affärer genom bättre resursanvändning byggde på ett tidigare projekt som genomförts i Lindesbergs kommun i mindre skala under 2016, ett projekt som bedömdes gett goda resultat och som genom detta projekt kom att växlas upp till att omfatta hela region Örebro län.

Det övergripande syftet uttrycktes som att vara att "öka kunskapen kring industriella samarbeten och energi- och materialutbyten". Något som förväntades ske genom att kartlägga och identifiera potentiella resurseffektiviseringar inom överskottsvärme och processindustrins restmaterial i regionen. Arbetet skulle resultera i en rapport som kartlägger energi- och restmaterialflöden i regionen. Rapporten skulle också identifiera ett antal konkreta cirkulära affärsmöjligheter.

Projektet genomfördes av Region Örebro län, Business region Örebro, Alfred Nobel Science park samt företag Econova under 2016, och slutrapporterades i februari 2017.

Aktiviteter

Projektets aktiviteter centrerade kring kartläggning av energi- och restmaterialflöden i regionen genom att göra deskresearch på deltagande företag och genom företagsbesök. Kartläggningen byggdes på företagsbesök och insamling av information från regionens största produktionsanläggning inom skogsindustri, respektive livsmedelsindustri. Tanken var att matcha dessa mot mottagande industrier i form av värmeverk och biogasproducenter.

Totalt ingick 21 verksamheter i projektet. Det handlade dels om företag inom skogsindustri (fyra stycken) och inom livsmedel (sex stycken). Dessa matchades sedan mot värmekraftverk och biogasanläggningar. Inom ramen för projektet genomfördes 15 företagsbesök, och 6 intervjuer, som tillsammans med insamlat underlagsmaterial låg till grund för den analys som gjordes. Analysen genomfördes av IVL Svenska Miljöinstitutet som kopplats till projektet för att genomföra miljöanalysen. Det insamlade underlagsmaterialet och analysen dokumenteras därefter i en slutrapport, där målgruppen i första hand var deltagande företag och organisationer.

Resultat

Resultatmålet var att kartlägga energi- och restmaterialflöden i regionen för att sedan identifiera konkreta cirkulära affärsmöjligheter. Långsiktigt var målsättningen att projektet skulle resultera i en ökad kunskapsutveckling inom regionen, effektivisera resursutnyttjande, generera nya innovationer inom området miljöteknik samt öka samverkan mellan företagen inom regionen.

Projektet kom att i hög grad genomföra de uppsatta aktiviteterna och resulterade i en analysrapport som beskriver utfallet. Resultatet från undersökningen visade att skogsindustrins sågar i regionen är bra på att utnyttja sitt restmaterial från tillverkningsprocessen. Kartläggningen visar på att det finns ett värde i detta och en efterfrågan. Inom livsmedelsindustrin identifierades ett kunskapsgap kring hur avfall kan utgöra en resurs för andra, och projekten pekade på potentiella effekter kring att föra samman livsmedelsproducenter och biogasproducenter. De företagsbesök som genomfördes inom ramen för projektet uppges ha visat på ett lågt intresse hos företagen kring frågorna. Bland annat som en följd av bristande incitament, låg kunskap och behov av att investera i teknik och ordna tillstånd. Man drar slutsatsen att miljönyttan måste ges en ökad betydelse för att fungera som argument för företagen att investera.

3.1.5 Energieffektiva företag

Projektägare: Region Örebro län

Finansiering: 8 996 160 kr (varav 983 675 kr 1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2015 – 2018

Bakgrund och syfte

Region Örebro län ansökte om medel för projektet Energieffektiva företag med syftet att bidra till en hållbar tillväxt, förbättrad energieffektivitet och minskad klimatpåverkan genom att stödja målgruppen SMF i ÖMS. Detta för att minska företagets klimatpåverkan, förbättra deras energieffektivitet och därmed även öka deras konkurrenskraft. Vidare ämnade projektet att stimulera innovationer och entreprenörskap samt efterfrågan på produkter och tjänster inom området energieffektivisering och förnybar energi. Flera kopplingar kan härledas till både RUS (Näringsliv och entreprenörskap, Innovationskraft och specialisering samt Konsumtion och försörjning) och EKPn (Främja energieffektiviseringsåtgärder samt Främja förnybar energi). Projektet finansierades med 8 996 160kr.

Projektet motiverades av att SMF:s ofta saknar resurser och kompetens kring hållbar energianvändning och således har de sämre förutsättningar att vidta energieffektiviseringsåtgärder. Långsiktigt var målsättning att höja kompetensen bland de deltagande företagen i projektet men även bland de externa aktörer som möter företagen. På så vis ville projektet ta fram arbetssätt, verktyg och mallar som kommer finnas kvar efter det att projektet avslutats.

Tidigare studie har genomförts med samma ramverk. Det vill säga för att undersöka förutsättningarna för att etablera nya arbetssätt och affärsmodeller som öppnar upp för energieffektivisering och förnybar energi. Utifrån denna studie identifierades tre huvudorsaker som låg till grund även för detta projekt:

1. Brister i samordningen mellan aktörerna som arbetar med stöd till företag,

2. Företagens brist på kapacitet att vidta åtgärder i form av kunskap, erfarenheter och resurser, samt
3. Brist på beställarkompetens.

Aktiviteter

Projektets aktiviteter ämnade att öka antalet energieffektiviseringsåtgärder för att komma förbi identifierade hinder samt stärka samverkan mellan energikontoren i ÖMS och andra berörda aktörer. Den ökade samverkan hade som målsättning att utveckla befintligt utbud av energitjänster samt förbättra de stöttande inslagen gentemot företagen så att de enklare och bättre kan vidta åtgärder. För detta grupperades aktiviteterna in i tre områden. Dessa var:

1. Etablera en effektiv samverkansstruktur,
2. Öka kapacitet hos aktörer som möter SMF och
3. Öka kapacitet hos SMF och öka genomförandet av energi- och klimatåtgärder.

För varje område fanns det ett antal aktiviteter, såsom att etablera energi forum, koppla ihop energiföretagens kompetens med företagsfrämjare och klimatrådgivare samt insatser med nyckelpersoner och/eller ledning i företagen om åtgärder eller investeringar i energiåtgärder etc. Samtliga aktiviteter ämnade främja ekologisk hållbarhet tillika bidra till en koldioxidsnål ekonomi i ÖMS.

Förväntade resultat

För projektet definierades ett antal specifika resultatmål. Dessa var enligt nedan:

- 200 deltagande företag genomför eller planerar att genomföra energieffektiviserande åtgärder.
- Deltagande företag har minskat sin energianvändning med 2000 MWh.
- En samverkansstruktur mellan viktiga aktörer som möter företag är etablerad.
- Viktiga aktörer som deltar i projektet har medverkat i kapacitetshöjande aktiviteter.
- SMF som deltar i projektet har fått ökad kapacitet samt planerar och genomför energi- och klimatåtgärder i högre utsträckning.

Likt aktiviteterna genomsyrades projektet av att dels bidra till en hållbar tillväxt och ekologisk hållbarhet, dels bidra till att företag som säljer tjänster och produkter inom energieffektivisering och förnybar energi växer. Således var förväntade resultat att lönsamheten hos deltagande företag skulle öka via effektivare energianvändning och i förlängning bättre konkurrenskraft samt att efterfrågan ökar på energieffektiva produkter och tjänster. Vidare att kunskapen ökar om de horisontella kriteriernas påverkan i relation till energieffektivisering i SMF och slutligen att skapa en effektivare samverkan mellan deltagande aktörer som kommer leva vidare efter projektslut.

De viktigaste resultaten som lyfts från projektet är bidraget till att energianvändningen hos deltagande företag minskade 2,5 GWh och överträffade målet. Bland företagen som besöktes inom ramen för projektet var det 80-90 procent som uppgav att de genomförde energibesparande åtgärder. Samtidigt överträffades antalet förväntade deltagare. Bland de bestående effekterna nämns exempelvis att samarbetet mellan de regionala energikontoren lever kvar, tillsammans med upparbetade kontaktnät. Vidare har Energitinget som initierades i projektet blivit en återkommande företeelse. Hos de individuella företagen finns de energibesparande åtgärderna/installationerna kvar, en del företag fortsätter energieffektiviseringen inom ramen för nya projekt.

3.1.6 Framtidens solex i Östra Mellansverige

Projektägare: Länsstyrelsen i Östergötland

Finansiering: 12 215 794 SEK, varav Region Örebro; 1 020 000 SEK

Tidsperiod: 2015 – 2018

Bakgrund och syfte

Projektets övergripande mål var att öka små och medelstora företags investeringstakt i solex, vilket i sin tur var tänkt att resultera i minskade utsläpp av koldioxid och en ökad konkurrenskraft. Projektets inriktning och valet av insatser byggde vidare på en förstudie som länsstyrelsen i Östergötland, tillsammans med Energikontoret Östra Götaland och Regionförbundet Östsam genomförde under år 2014. Syftet med projektet var att undersöka hur man kan öka investeringstakten i solex i små och medelstora företag.

I förstudien identifierades bland annat stor potential och intresse för solex, men också ett behov av att öka kunskapen hos såväl små- och medelstora företag som hos rådgivande aktörer kring framförallt investering och installation. Det fanns också ett behov av att utveckla metodiken och kunskapen kring återbetalningstiden för investeringar av solex, där man såg att solex ofta valdes bort på grund av bristande underlag och avsaknad av vedertagna kalkylmodeller.

För att uppnå det övergripande målet identifierades också tre delmål som låg till grund för de aktiviteter som genomfördes i projektet:

- Delmål 1: Att främja investeringar i solex i små och medelstora företag
- Delmål 2: Att öka kunskapen om solex hos alla relevanta aktörer
- Delmål 3: Att bygga upp ett nätverk kring solex i Östra Mellansverige

Aktiviteter

Inom ramen för dessa delmål genomfördes en rad insatser, som på en övergripande nivå kan ordnas in i tre delområden.

För det första att genomföra seminarier och olika kunskapshöjande insatser riktat till företag för att sprida inspiration, information och kunskap om solexens möjligheter och konkreta utvecklingsområden i Östra Mellansverige – med syftet att öka intresset och få målgruppen SMF att se möjligheter (och vinster) med att installera solex.

För det andra att arbeta för kunskapsöverföring mellan regioner, kommuner andra främjaraktörer som ingår i projektet – detta för att stärka förmågan och kompetensen att ge rådgivning och stöd till företag som avser att investera i solex.

Slutligen, för det tredje, att arbeta för att bygga upp och utveckla samverkan mellan aktörer i de fem län som ingick i projektet. Ambitionen var att bygga upp ett nätverk kring solex i Östra Mellansverige med relevanta aktörer från privat, offentlig och ideell sektor som var så pass starkt att det kunde leva kvar efter det att projektet avslutats.

Projektets genomförande byggdes på en grundtanke om att insatserna behöver anpassas till kontexten i respektive region. Det operativa arbetet kom att utföras av koordinators i respektive län, där de olika samverkansparter i form av de regionala energikontor i Östra Mellansverige samt Länsstyrelsen i Västmanland stod för genomförandet i sin respektive region. Detta kom att innebära

att man arbetade mot de gemensamma målen, medan den faktiska utformningen av insatserna kom att variera beroende på behov och förutsättningar inom respektive del av Östra Mellansverige.

Resultat

Förväntat resultat av projektet var en ökad investeringstakt i solet i små och medelstora företag i Östra Mellansverige. Projektet skulle även ha påverkat strukturer såsom kommunal förvaltning, rådgivning och finansiering för att därigenom säkra långsiktiga och bestående resultat.

De formulerade resultatmålen ämnade öka investeringstakten i SMF i ÖMS, för att generera 15 nya arbetstillfällen inom solet inom projektperioden i ÖMS samt att etablera 10 nya företag inom solet i ÖMS. Vidare skulle projekt resultera i att synliggöra solet i Östra Mellansverige, som en attraktiv energikälla att investera primärt genom att förmedla och fördjupa kunskap kring bland annat lönsamhet vid investeringar i solet.

Projektet sluttutvärderades under hösten 2018 av en externutvärderare. I rapporten underströks på att projektet kunde anses ha främjat investeringar i solet hos små och medelstora företag samt att de flesta som deltagit i aktiviteter hade höjt sin kunskapsnivå om solet. Gällande delmålet om att bygga ett nätverk kommunnätverksträffar landade projektet i att det inte fanns ett behov av ett formellt nätverk, istället genomfördes en rad samverkansaktiviteter som lett till nya kontakter mellan till exempel energi- och klimatrådgivare i kommuner, samt att nya kontakter knutits vid projektets aktiviteter som mässor och seminarier.

Utvärderingens slutsats är att projektet har uppnått delmål 1 och 2 och att man sannolikt även har bidragit till ökad investeringstakt i solet i Östra Mellansverige, och att projektets insatser kan fortsätta att ge effekt genom ökad kunskap och ringar på vattnet efter projektiden. Projektet bedöms ha bidragit till att kunskapen om omställning till förnybar energi i form av solet ökat hos företagen. Förhoppningen är även att kunskapen ska resultera i att företagens intresse för att investera i solet ökat.

Vi kan vidare notera att det kom att ligga tillgrund för ett fortsättningsprojekt (Framtidens solet i Östra Mellansverige fas II) som löper fram till maj 2022, som även det drivs av Länsstyrelsen i Östergötland som projektägare. Projektet sluttutvärderades i januari 2022 och kan påvisa en god måluppfyllelse och konkreta resultat gällande små- och medelstora företagsinvesteringar i solet.

3.1.7 Vägval 2030

Projektägare: Region Örebro län

Finansiering: 3 185 861 kr (varav 1 558 455 kr 1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2018 – 2020

Bakgrund och syfte

Målet med Vägval 2030 var att utveckla ett strategiskt arbetssätt där Region Örebro län, länets kommuner och andra aktörer för att utveckla mer hållbar transportsektor, både avseende person- och godstransporter. Genom ett utvecklat arbetssätt förväntades projektet bidra till att accelerera omställningen av transportsektorn till fossiloberoende på ett genomförbart och effektivt sätt.

Mer konkret var projektets syfte att ta fram en gemensam, och förankrad, fordon- och drivmedelsstrategi, att öka kunskapen om de förnybara alternativen samt öka kunskapen om verkningsfulla metoder för omställning till förnybara alternativ inom transportsektorn. Projektet avsåg

att arbeta mot i huvudsak två målgrupper. Den första Region Örebro läns politiker och tjänstemän, utifrån deras möjlighet att påverka regionens förutsättningar i omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta på ett strategiskt, strukturellt och operativt sätt. Den andra målgruppen utgjordes av alla aktörer som är involverade i omställningen till en fossiloberoende transportersektor.

Projektets styrgrupp bestod av projektägare, projektledare och projektkononom från Region Örebro län samt representant från BioGas Öst.

Aktiviteter

Projektet utgick från tre olika aktiviteter för att uppnå ovan mål och syfte:

- Kartläggningar, förutsättningar och behovsanalys. I aktiviteten ingår nulägesanalys och regionala förutsättningar för produktion av förnybara drivmedel samt analys av idealläge med olika scenarios. Båda analyserna genomförs i två separata spår, ett för godstransporter och ett för persontransporter.
- Regional analys med prioriteringar på vad regionen bör satsa på och varför. I analysen sätts spåren för godstransporter och persontransporter samman för att utgöra underlag för det övergripande strategiförslaget. I aktiviteten ingår workshops med aktörer från länet, kollektivtrafikaktörer samt med övriga regioner.
- Regional fordon- och drivmedelsstrategi. Processer tas fram och förankras hos berörda tjänstemän, politiker och samarbetspartners på strategisk, strukturell och operativ nivå. Förutom remiss och antagning av strategin kommer man att arbeta fram en handlingsplan för strategin.

Utöver dessa fanns aktiviteter för kommunikation, resultatspridning, avslutskonferens samt utvärdering och lärande. I projektet deltog BioGas Öst och Sveriges Åkeriföretag. Projektet samverkade också med alla kommuner i länet, kollektivtrafikaktörer, producenter av drivmedel samt övriga relevanta aktörer i länet.

Resultat

I den slututvärdering som genomfördes 2020 konstaterades att projektet nått de uppsatta målen som resulterat i att en ny handlingsplan. Enligt denna slututvärdering har projektet till stora delar genomförts enligt plan. En bild som också de intervjuer som genomförts inom ramen för denna utvärdering visar på. Det framkommer vissa utmaningar i genomförandet kopplat till den breda samverkan som projektet arbetade för – något som kom att ta mer tid, och resurser i anspråk än vad initialt förväntades. Projektet kom också förskjutas i kalendertid genom att vissa upphandlingar fördröjdes och svårigheter att hitta kalendertid för alla parter att delta. Dock bedömer vi inte att detta påverkat projektets utfall i en avgörande grad. Det centrala resultatet är ovan nämnda handlingsplan för hållbara resor och transporter i Örebro län, inklusive en underlagsrapport som tagits fram i samråd med relevanta aktörer. I slututvärderingen pekas på att handlingsplanen kan utgöra en grund för att arbeta vidare med åtgärder för att nå energi- och klimatmålen. Något som kommit att ske i projekten "Fossilfritt 2030-fordon och drivmedel" samt "Fossilfritt 2030 – Rena resan".

I slututvärderingen har det framkommit att de horisontella kriterierna jämställdhet och likabehandling skulle kunna fördjupas exempelvis genom nytt kunskapsunderlag för bakomliggande orsaker för olika gruppers val och beteende för resval och drivmedel.

I projektets egen slutrapportering slås fast att såväl projekt målet som delmålen kan bedömas vara uppfyllda. En bild som vi i hög grad delar. Handlingsplanen för hållbara transporter och resor i Örebro län har antagits av Samhällsbyggnadsnämnden, något som får ses som en kritisk faktor för resultatens fortlevande.

3.1.8 Hållbart resande i Örebroregionen

Projektägare: Region Örebro län

Finansiering: 9 885 599 kr (varav 1 721 500 kr
1:1-medel från Region Örebro län)

Tidsperiod: 2017 – 2020

Bakgrund och syfte

Utgångspunkten för projektet Hållbart resande i Örebroregionen är transportsektorn höga andel av det samlade koldioxidutsläppen i regionen. Utsläppen från persontransporter står för över en tredjedel av koldioxidutsläppen. Projektet tar sitt avstamp i en ambition om att minska utsläppen genom att öka andelen hållbara persontransporter. En nyckelfaktor för att uppnå detta är tillgången av attraktiva och hållbara transportlösningar som gör det enklare att arbetspendla, samt kan antas bidra till en arbetsmarknadsförstoring som gynnar tillväxt och kompetensförsörjningen i näringslivet.

Med utgångspunkt i problemformuleringen ovan har Hållbart resande i Örebroregionen syftat till att öka andelen hållbara persontransporter i Örebroregionen för att det ska bli minskade koldioxidutsläpp i regionen och bidra till en hållbar tillväxt.

Projektets huvudsakliga målgrupp utgjordes av anställda på kommunnivå och företag. Utöver dessa var en andra målgrupp dels andra företag och organisationer som kan ha nytta av det projektet producerar, dels aktörer som har ett naturligt utbyte med dessa företag. Slutligen är en sekundär målgrupp regionala aktörer som arbetar med hållbart resande och regional utveckling.

Hållbart resande i Örebroregionen har finansierats av Tillväxtverket och Region Örebro län samt medfinansieras av deltagande kommuner och aktörer. Deltagarna är: Askersunds kommun, Degerfors kommun, Hallsbergs kommun, Karlskoga kommun, Kumla kommun, Laxå kommun, Lekebergs kommun, Lindesbergs kommun, Örebro kommun, Region Örebro län, Länsstyrelsen i Örebro län och Örebro universitet.

Aktiviteter

Projektets aktiviteter centrerade kring att skapa en plattform för hållbart resande, implementera arbete med fördjupad reserådgivning och resfria möten ute på företag och offentliga organisationer, värna metodutveckling och olika kampanjer. Bland aktiviteterna inom projektet märks bland annat:

- Etablerandet av ett nätverk för hållbara transporter för erfarenhetsutbyte och operativt arbete för kommuner, företag och andra viktiga aktörer.
- Framtagandet av en verktygslåda för reserådgivning samt arbeta med reserådgivning har genomförts i 15 organisationer.
- Genomförandet av tre prova-på-kampanjer för kollektivtrafiken riktade mot arbetsplatser i starka stråk
- Insatsåtgärder för hållbart resande i anslutning till minst ett objekt i länstransportplanen har genomförts.
- Genomförandet av en bred beteendepåverkande kampanj om hållbart resande i Örebro kommun och andra intresserade kommuner har genomförts.
- Kampanjen Cykelvänlig arbetsplats har genomförts i två omgångar med företag och offentliga arbetsplatser som målgrupp.

Resultat

Förväntade resultat från projektet var

- Minskning av koldioxidutsläpp från tjänsteresor och arbetspendling.
- Ökning av antalet anställda som går, cyklar och åker kollektivtrafik till arbetet och vid tjänsteresor.
- Ökning av användningen av distans- och IT-teknik för både möten, arbete och distansarbete ökar på bekostnad av faktiska resor.
- Det hållbara resandet är mer jämställt och jämlikt i och med att fler män använder kollektivtrafik samt cykel- och gångmöjligheter.

Utöver resultatmålen var projektets förväntade effektmål att minska koldioxidutsläpp från tjänsteresor och arbetspendling, öka hållbara resor vid arbets- och tjänsteresor, främja möjligheter att arbeta på distans för att minska resandet samt att arbeta för att de hållbara resealternativen också ska vara jämställda och jämlika. Långsiktigt var målsättningen att regionala mål kring kollektivtrafikens marknadsandel uppnås, att antalet hållbara resor i Örebroregionen ökar, att användningen av energi till resor reduceras samt att jämställdheten vad gäller val av resa ökar.

Den externa utvärdering som gjorts pekar på att projektet har genomfört alla sina planerade delaktiviteter, och att projektmålet ”att skapa ett regionalt samordnat effektivt arbete med hållbart resande i företag och organisationer både på en strategisk och operativ nivå.” har uppnåtts. Även merparten av de övriga målen har nåtts, inklusive delaktiviteternas mål. Dessutom bedöms projektet ha bidragit till att klimatfrågan och frågor gällande hållbart resande har lyfts upp på agendan hos såväl deltagande aktörer som invånare och beslutsfattare.

4 SLUTSATSER FRÅN UTVÄRDERINGEN

Syftet med detta avsnitt är att belysa hur projekten som en helhet bidragit till målen i RUS och EKP. För att synliggöra detta har vi valt konstruera en form av portfölj-insatslogik. Tanken med detta är att backa tillbaka och betrakta de åtta projekten som delar av en större helhet. Vi har här valt att se respektive projekt som en aktivitet eller insats, som i sin tur genererar resultat på kort och lång sikt. Dessa ska i sin tur kunna sägas bidra till målen avseende hållbar omställning som uttrycks i RUS och EKP.

4.1 BESVARA FRÅGESTÄLLNINGARNA

Med utgångspunkt i de åtta projektens innehåll och resultat, "mappas" deras bidrag mot mål och prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin, inriktningsbeslut 2021, samt Energi- och klimatprogram 2017 – 2020. I kapitlet diskuteras också de förändringar av bestående karaktär som kan härledas till projekten, samt de oförutsedda effekter projekten givit upphov till.

4.1.1 Måluppfyllelse i enlighet med effektmål och övergripande mål i RUS

Läser man RUSens övergripande mål och effektmål på rubriknivå (se tabell 1) kan projekten sägas ha bidragit till ett större antal av dem. Inte minst inom de övergripande målen **Stark konkurrenskraft** och **God resurseffektivitet** går det att argumentera för att projekten direkt eller indirekt har bidragit via sina respektive resultat, eller som en mer långsiktig effekt. Denna slutsats bygger dock delvis på en egen tolkning av de brett formulerade effektmålen och vad den individuella läsaren lägger i deras innebörd.

Tabell 1. Övergripande mål och effektmål i RUS 2018 – 2030, **Källa:** Regional utvecklingsstrategi 2018 – 2030, samt Förslag till Regional utvecklingsstrategi 2022 – 2030

Övergripande mål			
	Stark konkurrenskraft (Ekonomisk hållbarhet)	Hög och jämlik livskvalitet (Social hållbarhet)	God resurseffektivitet (Miljömässig hållbarhet)
Effektmål	<ul style="list-style-type: none"> Förbättrad kompetensförsörjning Ökad kunskapsintensitet Ökad innovationskraft Ökad entreprenöriell aktivitet Ökad nationell attraktionskraft Ökad global konkurrenskraft Ökad tillväxt i näringslivet Ökad produktion inom areella näringar 	<ul style="list-style-type: none"> Goda uppväxtvillkor Goda försörjningsmöjligheter Ökad grad av delaktighet och inflytande Attraktiv boende- och närmiljö God och jämlik hälso- och sjukvård God och jämlik folkhälsa 	<ul style="list-style-type: none"> Begränsad klimatpåverkan Giffri miljö Ökad biologisk mångfald Säkrad vattenförsörjning <p><i>Ytterligare effektmål som tillkommit i förslag till RUS 2022 – 2030</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Mer bioekonomi och cirkulära flöden Ökad andel förnybar energi

Med mer specificerade effektmål kan kopplingen till projekten bli svårare att göra, men är i gengäld relevant när den går att identifiera. För denna ökade detaljgrad kan utgångspunkten tas i de indikatorer som RUSen presenterar för varje effektmål. Då blir tolkningsutrymmet av målen smalare och de bakomliggande tankarna för respektive mål tydliggörs. Det är dock viktigt att betona att projekt inte formuleras utifrån en tanke om att möta enskilda indikatorer; när indikatorerna rör sig i rätt riktning är det en samlad effekt av initierade projekt och andra insatser. Vi menar ändå att det är intressant att se projektens (och projektportföljens) bidrag till måluppfyllelse i ljuset av dessa indikatorer, just för att bilden av effektmålen konkretiseras.

Med detta "spetsiga" fokus är effektmålet **Begränsad klimatpåverkan** det som allra flest projekt (fem) har bidragit till (se tabell 2). Detta kan förklaras med att effektmålets indikator utsläpp av växthusgaser påverkas positivt av såväl alternativ till fossila energislag, energieffektiviseringsåtgärder och omställningsåtgärder inom transportsektorn.³ Över lag är det bland effektmålen under det övergripande målet **God resurseffektivitet** som det största bidraget från projekten syns (särskilt om de föreslagna effektmålen för 2022 – 2030 tas med). Som jämförelse är det endast två projekt som bidrar till effektmål under det övergripande målet **Stark konkurrenskraft**, om bedömningen görs utifrån indikatorerna. Noterbart är också att inget av projekten har bidragit till det övergripande målet **Hög och jämlik livskvalitet**, när den mer strikta utgångspunkten i indikatorer används.

Tyngdpunkten på **God resurseffektivitet** (och miljömässig hållbarhet i förlängningen) är inte förvånande. Av de åtta projekten är det sju⁴ som tydligt tar sin utgångspunkt i någon slags energi/klimat/miljö-utmaning, varför projektens bidrag till måluppfyllelse också i första hand kopplar till mål av dessa slag. Eftersom merparten av projekten beviljades innan 2018, dvs. innan startpunkten för nuvarande RUS, är det någon mån orättvist att utvärdera projektens bidrag till indikatorer som antagits under genomförandeperioden.

Tabell 2. Översikt över vilka projekt som bidrar till övergripande mål och effektmål.

Övergripande mål		
Stark konkurrenskraft (Ekonomisk hållbarhet)	Hög och jämlik livskvalitet (Social hållbarhet)	God resurseffektivitet (Miljömässig hållbarhet)
<p>Ökad kunskapsintensitet</p> <ul style="list-style-type: none"> Förstudie Transmission <p>(Om genomförandeprojektet leder till mer FoU hos företag som ställer om.)</p> <ul style="list-style-type: none"> Gröna affärer <p>(Givit ökad kunskap förutsättningarna och potentialen kring att tillvarata restmaterial samt)</p> <p>Ökad global konkurrenskraft</p> <ul style="list-style-type: none"> Förstudie Transmission 		<p>Begränsad klimatpåverkan</p> <ul style="list-style-type: none"> Biogas XPOSE <p>(Ökad andel biogas; fortsättning i Fossilfritt 2030 → minskat utsläpp av växthusgaser)</p> <ul style="list-style-type: none"> Förstudie kooperativa energilösningar <p>(I förlängningen, om andelen solel ökar minskar utsläpp av växthusgaser)</p> <ul style="list-style-type: none"> Hållbart resande i Örebroregionen

³ Indikator: Ton koldioxidekvivalenter per år ska minska med 60 procent till år 2030 jämfört med 2005.

⁴ Vår bild är att Förstudie Transmission primärt utgår från fordonsindustrins omställningsutmaning.

<p>(Om genomförandeprojektet leder till mer export hos företag som ställer om.)</p>		<p>(minskade utsläpp från persontransporter, motsvarande ca 4000 ton.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energieffektiva företag <p>(Ökad energieffektivitet som effekt av energibesparande åtgärder. Minskat utsläpp av växthusgaser beroende på energislag.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framtidens solel <p>(I förlängningen, om andelen solel ökar minskar utsläpp av växthusgaser)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vägval 2030 <p>(Minskat utsläpp av växthusgaser som en följd omställning i transportsektorn)</p> <p>Mer bioekonomi och cirkulära flöden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gröna affärer <p>(Ökad kunskap om potentialen kring cirkuläritet, samt identifierat utmaningar att få företagen intresserade av omställning.)</p> <p>Ökad andel förnybar energi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biogas XPOSE <p>(Ökad andel biogas ökar andelen förnybar energi.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förstudie kooperativa energilösningar <p>(Ökad andel solel ökar andelen förnybar energi.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framtidens solel <p>(Ökad andel solel ökar andelen förnybar energi.)</p> <p>Giftrfri miljö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hållbart resande; Vägval 2030 <p>(Minska luftförorening tack vare förändrat resande och minskade/effektivare transporter)</p>
---	--	--

4.1.2 Ett mer långsiktigt och hållbart Örebro län inom utpekade områden i inriktningsbeslut 2021

I den bredaste tolkningen av inriktningsbeslutet 2021 går det att argumentera för samtliga projekts bidrag till att stärka den regionala konkurrenskraften och tillväxten.

Sett till vilka typer av projekt som Region Örebro län pekar ut som prioriterade, bidrar de åtta projekten framför allt till kategorin **projekt som bidrar till att skapa en långsiktig och hållbar omställning av Örebro län**, samt i mindre utsträckning till **projekt som främjar en utveckling av näringslivet som är långsiktig och hållbar**.

Den första kategorin rymmer insatser som bl.a. främjar energieffektivisering, förnybar energi och övergången till cirkulär ekonomi. Därmed ligger resultaten från projekten Energieffektiva företag, Biogas XPOSE, Förstudie kooperativa energilösningar, Framtidens solceller och Gröna affärer väl i linje med inriktningarna.

Inom den andra kategorin är det främst projektet Förstudie Transmission (och genomförandeprojektet Transmission) som ligger i linje med insatser som bidrar till förbättrad samverkan mellan akademi och små och medelstora företag, samt till förbättrade förutsättningar att nyttja digitaliseringens möjligheter.

De två projekten Vägval 2030 och Hållbart resande har ingen tydlig koppling till prioriteringarna i inriktningsbeslutet.

Tabell 3. Utdrag ur Inriktningsbeslut 2021

Inom ramen för nedanstående inriktningar är medfinansiering till EU prioriterat och även innovativa lösningar för att lösa samhällsutmaningarna. T.ex. kan digital teknik och kompetens bidra till att hitta lösningar för bland annat minskad miljö- och klimatpåverkan, klimatanpassning, social sammanhållning och demografisk utveckling.

Region Örebro län kan bevilja medel till projekt som ligger i linje med RUS:ens prioriterade områden och som bidrar till att stärka den regionala konkurrenskraften och tillväxten. Region Örebro län prioriterar projekt enligt nedan:

•Projekt som främjar en utveckling av näringslivet som är långsiktig och hållbar inom följande områden:

Insatser som bidrar till förbättrad samverkan mellan akademi och små och medelstora företag. Förbättrade förutsättningar att nyttja digitaliseringens möjligheter. Affärsutvecklingsinsatser som innefattar kunskap, rådgivning, coachning, internationalisering och tillgång till olika nätverk. Kapitalförsörjning i tidiga skeden. Utveckling av utbildningar som matchar näringslivets behov, stärka företagens förmåga i kompetensförsörjningsarbetet.

•Projekt som bidrar till att skapa en långsiktig och hållbar omställning av Örebro län inom följande områden:

Främja energieffektiviseringsåtgärder. Främja förnybar energi. Utveckla smarta energisystem. Smarta nät och smart lagring på lokal nivå. Främja övergången till en cirkulär ekonomi.

•Projekt som bidrar till att Örebro län bli ett mer attraktivt län att bo, leva, besöka och verka i inom följande områden:

Destinationsutveckling. Ökad tillgänglighet till arbetsmarknad och studier till och inom arbetsmarknadsregionen (digitalt och fysiskt). Utveckla och attrahera kompetens som bidrar till att befintliga företag och verksamheter kan växa. Projekt med inriktning på minskad bostadssegregation (investeringar kan dock inte finansieras).

•Projekt som bidrar till att rusta barn och unga inom följande områden:

Projekt som bidrar till att fler fullföljer och avslutar sin grundläggande utbildning i hela länet och att måluppfyllelsen i grund- och gymnasieskolan ökar, att fler klarar gymnasiet samt att skillnader mellan olika grupper minskar.

•Projekt som bidrar till ett minskat utanförskap inom följande områden:

Projekt som bidrar till att förbättra förutsättningarna för fler att uppnå egen försörjning. Projekt som bidrar till normbrytande arbetssätt för att fler ska komma i arbete och bryta segregation på arbetsmarknaden. T.ex. insatser som bidrar till förbättrad samverkan mellan utbildningsanordnare och små och medelstora företag. Utveckla stödstrukturer

4.1.3 Genomförande och måluppfyllelse i enlighet med utpekade områden i Energi- och klimatprogram 2017 – 2020

Där RUSens övergripande mål och effektmål är tvärgående och gäller "all" verksamhet, pekar Energi- och klimatprogram 2017 – 2020 på mål inom sex insatsområden som har en tydligare avgränsning och högre detaljgrad. Omvänt är indikatorerna kopplade till målen i Energi- och klimatprogram 2017 – 2020 inte lika spetsiga som de i RUSen. Målformuleringarna är mer "generösa" vilket gör det enklare att se potentiella bidrag från projekten, se tabell 4.

Tabell 4. Insatsområden och mål i Energi- och klimatprogram 2017 – 2020, Källa: Energi- och klimatprogram 2017 – 2020.

Insatsområden			
	Resor och transporter	Energiförsörjning	Produktion och konsumtion av livsmedel
Mål	<ul style="list-style-type: none"> • År 2030 är transportererna i Örebro län fossiloberoende. • År 2030 är andelen persontransporter som sker med kollektivtrafik, gång och cykel minst 30 procent. • År 2030 har energianvändningen inom transportsektorn minskat med 25 procent jämfört med 2009 års nivå. 	<ul style="list-style-type: none"> • År 2040 är elproduktionen 100 procent förnybar. • År 2030 är 80 procent av den tillförda energin förnybar. • År 2030 är den årliga solelproduktionen 150 GWh i Örebro län, jämfört med dagens nivå på 1 GWh. • Den årliga biogasproduktionen i Örebro län ökar årligen jämfört med 2015 års nivå på 100 GWh. • I samtliga kommuner i länet finns aktuella planeringsunderlag för vindkraft. 	<ul style="list-style-type: none"> • År 2030 har utsläppen av växthusgaser från livsmedelskonsumtionen i Örebro län minskat med 45 procent jämfört med år 2014. • År 2030 tas energiinnehållet i gödseln tillvara genom rötning. • Primärproducenter har deltagit i utbildningar som bidrar till att minska utsläppen från och energieffektivisera primärproduktionen.
	Företag och industrier	Byggnader och fastigheter	Övrig konsumtion

Mål	<ul style="list-style-type: none"> • År 2030 har energiintensiteten i industrin i Örebro län minskat med 50 procent jämfört med 2008. • År 2030 har användningen av fossila bränslen inom företag och industri i Örebro län minskat med 95 procent jämfört med 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> • År 2030 har byggnaders energianvändning per areaenhet i genomsnitt minskat med 30 procent, och till år 2045 med 45 procent, jämfört med år 2008. • År 2030 har klimatpåverkan minskat i ett livscykelperspektiv för nybyggnad och renovering. 	<ul style="list-style-type: none"> • År 2030 har avfallsmängderna per person minskat med 30 procent från år 2010. • År 2030 återanvänds eller materialåtervinns 80 procent av de textilier som satts på marknaden, i första hand till nya textilier. • Arbeta för att minska klimatpåverkan per konsumerad krona.
------------	--	--	--

I tabell 5 nedan ställs de åtta projekten mot insatsområdena, utifrån målen de bedöms bidra till. Särskilt inom Resor och transporter; Energiförsörjning; och Företag och industrier går det att argumentera för bidrag från flera projekt till respektive insatsområde. Även här är det projektens fokus på alternativ till fossila energislag, energieffektiviseringsåtgärder och omställningsåtgärder inom transportsektorn som bidrar till målluppfyllelsen.

Inom **Resor och transporter** har både Vägval 2030 och Hållbart resande direkt tematisk relevans för insatsområdet. Vägval 2030 genom sitt omfattande grepp på transportsektorn, inklusive såväl drivmedelsfrågor som transportsystemets utformning; och Hållbart resande via sitt fokus på hållbara alternativ för persontransporter. Biogas XPOSE hade å ena sidan en stark tyngdpunkt på tekniska utmaningar i biogasproduktionen, men å andra sidan var biogasens användning inom kollektivtrafiken ett uttalat långsiktigt mål. Därav bidraget till insatsområdet.

Genom sitt potentiella bidrag till länets biogasproduktion är Biogas XPOSE även relevant för **Energiförsörjning**. Till detta insatsområde kopplas även de två projekten med fokus på solel – Förstudie kooperativa energilösningar och Framtidens solel. Båda projekten har haft som mål att öka investeringarna i solel genom att kartlägga förutsättningar för olika målgrupper. Värt att notera är att inget av projekten kopplar till insatsområdet mål gällande planeringsunderlag för vindkraft.

De tre projekten från Energiförsörjning bidrar även inom **Företag och industrier**, tillsammans med projekten Energieffektiva företag och Gröna affärer. De tre förstnämnda ses som relevanta genom sitt fokus på alternativ till fossila bränslen; särskilt Framtidens solel har haft små- och medelstora företag som en uttalad målgrupp. Genom projektet Energieffektiva företag åstadkoms energibesparingar hos ett stort antal företag, vilket ligger i linje med målet om minskat energiintensitet. Även Gröna affärer, genom sitt fokus på energiflöden i industriföretag kan tänkas ha påverkan på såväl energiintensitet som användning av fossila bränslen; om än inte lika uttalat som de andra projekten.

Resultaten från Energieffektiva företag är också högst relevanta för insatsområdet **Byggnader och fastigheter**, avseende målet om minskad energianvändning per areaenhet. För Gröna affärer är bidraget inte lika tydligt, men relevans för målet kopplat till nybyggnad och renovering.

På liknande sätt finns en tänkbar, men inte självklar, koppling mellan projektet Gröna affärer och målen inom insatsområdet **Övrig konsumtion**. Det är i första hand projektets aktiviteter inom kartläggning av restmaterialflöden och möjligheter för cirkulära affärsmöjligheter, som kan tänkas bidra till målluppfyllelsen.

Värt att notera är att projekt som exempelvis Gröna affärer och Biogas XPOSE kan antas ha bäring på minst tre av insatsområdena, vilket naturligtvis är positivt ur ett nyttoperspektiv.

Å andra sidan är bidraget till **Produktion och konsumtion av livsmedel** inte uppenbart. Detta förklaras troligtvis av att inget av de åtta projekten haft ett uttalat fokus på livsmedelssektorn eller vänt sig särskilt till privatkonsumenter. Värt att notera är också att projektet Förstudie Transmission till synes inte kopplar till något insatsområde, baserat på målen.

Tabell 5. Översikt över vilka projekt som bidrar till respektive insatsområde i Energi- och klimatprogram 2017 – 2020.

Insatsområden			
	Resor och transporter	Energiförsörjning	Produktion och konsumtion av livsmedel
Projekt	<ul style="list-style-type: none"> • Biogas XPOSE • Vägval 2030 • Hållbart resande 	<ul style="list-style-type: none"> • Biogas XPOSE • Förstudie kooperativa energilösningar • Framtidens solel 	
	Företag och industrier	Byggnader och fastigheter	Övrig konsumtion
Projekt	<ul style="list-style-type: none"> • Biogas XPOSE • Förstudie kooperativa energilösningar • Gröna affärer • Energieffektiva företag • Framtidens solel 	<ul style="list-style-type: none"> • Gröna affärer • Energieffektiva företag 	<ul style="list-style-type: none"> • Gröna affärer

4.1.4 Förändringar av bestående karaktär hos projektens intressenter som kan härledas till projektens aktiviteter

Om vi i "förändringar av bestående karaktär" också läser in "skillnader hos intressenterna före och efter projektet" är sannolikt ökad kunskap, bättre förståelse och förändrat förhållningssätt de tydligaste bestående förändringarna.

Genom kartläggningar och analyser, tester och demonstrationer, utbildningsinsatser och strategipåverkan har projekten genererat kunskapsunderlag och möjligheter till lärande hos en bredd av intressenter. Inom projekten har kunskapsunderlaget konkretiserats, dels mer "formellt" i form av exempelvis en handbok för kooperativa solcellsanläggningar (Förstudie kooperativa energilösningar) och en handlingsplan för hållbara transporter (Vägval 2030), dels sammanställningar av mer allmän karaktär som rapporter etc.

Hur omfattande och bestående förändringen blir hos de individuella intressenterna påverkas av faktorer som intresse, mottagarkapacitet, förutsättningarna för fortsatt internt lärande och byggande av strukturkapital. Av intervjuerna med projektledarna att döma så finns det exempel från varje projekt på hur kunskapsunderlag levt vidare med fortsatt nytta, exempelvis som inspel till nya projekt eller strategidiskussioner.

Vidare har det inom ramen för ett par av projekten implementerats tekniska installationer och processer av bestående karaktär. Inom Biogas XPOSE installerade ett av de medverkande företagen ny teknik för förgasning och det byggdes pilotanläggning för småskalig uppgradering; bland företagen som besöktes inom Energieffektiva företag var det 80-90 procent som enligt egen utsago genomförde energibesparande åtgärder, som kan förväntas vara av bestående karaktär.

De nya nätverk och samarbetsstrukturer som sprungit ur projekten, har inte nödvändigtvis inneburit en stor förändring hos respektive intressent, men kan ha desto större betydelse för förutsättningarna att fortsätta arbeta med utmaningarna från respektive projekt. I sammanhanget nämns exempelvis de regionala Energikontorens samarbete (Energieffektiva företag) och de nätverk Hållbart resande i Örebroregionen bidragit till.

Över lag har ett flertal av projekten vänt sig mot målgrupper inom ÖMS och genomförts med projektpartners representerade i flera län. På så sätt har projekten ytterligare stärkt även sedan tidigare etablerade samarbetskonstellationer.

4.1.5 Eventuella oförutsedda och betydelsefulla effekter av antingen positiv eller negativ karaktär

Vi har ovan primärt sett till hur projekten bedöms ha bidragit till målen EKP, RUS och inriktningsbeslutet, samt hur projektens måloppfyllelse ser ut visavi de uppsatta insatslogikerna. I utvärderingen framkommer också ett antal oförutsedda resultat. Det handlar både om positiva och negativa utfall

Det framkommer – vilket vi räknar till resultat av positiv karaktär – från flera av intervjuerna med projekten att arbetet med hållbarhetsaspekterna stärkts sedan genomförandet, och utvecklats inom ramen för nya projekt. En av projektledarna pekar särskilt på att man fick upp ögonen för jämställdhetsfrågan i samband med insatserna, kopplat till vilka som involveras i diskussioner som rör energifrågor. En tätare koppling mellan miljömässig och social hållbarhet, och dess roller som möjliggörare av varandra, är något vi sett också i andra sammanhang, inte minst i vår återkommande roll som följeutvärderare till ERUF-finansierade projekt. I sin rapport över bidragen från regionalfondsfinansierade projekt till utveckling i Östra Mellansverige, pekar Tillväxtverket just på utmaningen med att integrera hållbarhetsaspekter i projektgenomförandet.⁵

I de fall det funnits negativa "överraskningar" har det främst handlat om att delar i själva genomförandet av projekten inte gått som planerat. Det kan handla om insatser i individuella arbetspaket som inte blivit av, att projektpartners inte kunnat spela den roll som var tänkt, eller att målgruppen inte gjort en lika stor förflyttning som det fanns förhoppning om, etc. Det är dock vår bedömning att detta kan förväntas från projekten, och inget som vi ser bör lyftas som exceptionellt i detta sammanhang.

Det framkommer också att yttre omständigheter påverkat en del av projekten i sitt genomförande. Exempelvis fick biogas en förändrad roll som energislag under genomförandet av Biogas XPOSE. Därmed fick biogas större betydelse i energisystemet som helhet, inte bara som drivmedel, vilket i sin tur medförde att projektets studier av samhällsekonomiska effekter fick ökad relevans. Tidigare i rapporten har Förstudie kooperativa energilösningar nämnts; hur förutsättningarna för kooperativ solel inte visade sig finnas i den utsträckning som krävdes för att motivera ett genomförandeprojekt – vilket inte per se ska ses som ett negativt utfall, utan snarare ett resultat från förstudien som används för att fatta mer upplysta beslut.

⁵ Tillväxtverket (2021) – Regionalfondens bidrag till utveckling Östra Mellansverige (Publikationsnummer: 0349)

4.1.6 Slutsatser på portföljnivå

Vi har ovan fokuserat på hur projekten var för sig bidragit till de övergripande målen i RUS och EKP. Från intervjuerna med projektledarna drar vi slutsatsen att projekten i stort har skapat de resultat som var tänkt, och bidragit till effekter som ligger i linje med de som kan utläsas från projektlogiken i respektive projekt. En ytterligare frågeställning för utvärderingen är hur vi kan förstå projektens samlade bidrag till genomförandet av RUS och EKP. En central poäng med portföljperspektivet är att det ger en möjlighet att lyfta blicken och se de större mönstren och linjerna. Vår ambition med detta avsnitt är att försöka synliggöra hur projekten kommit att bidra till RUS och EKP.

Givet att vi här höjer abstraktionsnivån jämfört med föregående avsnitt, är det ändå relevant att tala om tre typer av resultat som projektens bidrag ordnas inom (helt eller delvis).

- Den första typen av resultat är en **kunskapshöjning**, som lett till ett mer fördjupat arbete kring de utmaningar som identifierats ursprungligen. Här har projekten exempelvis inneburit en förflyttning i kunskapsläge, mobiliserat aktörer och i så måtto stärkt förutsättningarna för ett fortsatt arbete. De kanske tydligaste exemplen på detta är Vägval 2030, som legat till grund för två nu pågående fortsättningsprojekt – dels Fossilfritt rena resan, dels Fossilfritt 2030-fordon och drivmedel. Ett annat exempel är Förstudie Transmission som övergick till att bli ett genomförandeprojekt. Resultaten har således inneburit en form av kapacitetsbyggande, som i nästa led ökat förutsättningar för att arbeta för målen i RUS och EKP.
- På ett delvis snarlikt sätt har projekten kommit att bidra till att stärka **nätverk som, utifrån vårt perspektiv, medfört en ökad samverkan kring klimatinsatser**. Detta är i sig inte en oförutsedd effekt i och med att såväl regionen som regionalfonden har som ambition att öka samverkan och att arbeta i Östra Mellansverigeperspektiv. Men det är samtidigt ett betydelsefullt resultat som bör lyftas fram. Det vi ser är att flera av projekten pekar på att arbetet resulterat i en ökad, och fördjupad samverkan mellan parterna och som en följd av detta bidragit till ett strukturkapital som kan omsättas i nya samarbeten och projekt. Detta har skett både mellan kommuner, mellan region och kommuner och mellan regioner i Östra Mellansverige. Exempel på detta framkommer i exempelvis Vägval 2030, Framtidens solel i ÖMS och Energieffektiva företag i ÖMS - energikontor i samverkan.
- För det tredje finns en rad exempel på hur projekten **kommit att påverka målgrupperna direkt eller indirekt**. Det handlar t.ex. om utvecklad förmåga till gröna affärer, till att företag kommit att minska sitt fossilberoende genom att påskynda och underlättat för SMF att installera solceller. Inom Vägval 2030 togs såväl underlagsrapporten och handlingsplan fram, som i sin tur kommit att påverka uppköp och inköp hos regionen, och även lett till en fördjupad diskussion kring drivmedel och vilken teknisk lösning som är önskvärd att satsa på långsiktigt.

Vi menar att utfallen från projekten kan ordnas in under en eller flera av dessa tre. Vi kan vidare se att dessa utfall i flera fall lett till resultat i nästa led – och det är framförallt genom detta som projekten kommit att bidra till målen i inriktningsbeslutet och EKP. Den kunskapshöjning som skett, eller fördjupade samverkan som byggts har lett till nya projekt, till att beslutsunderlag, strategier eller handlingsplaner tagits fram (eller utvecklats) samt inneburit att man kunnat verifiera tekniska lösningar. Det finns också direkta påverkan på målgrupper – och vi tänker här primärt på projektet som arbetat mot en mer eller mindre definierad målgrupp. I dessa fall – kanske tydligast i Framtidens solel i ÖMS och Gröna affärer ligger resultaten främst i ett första led.

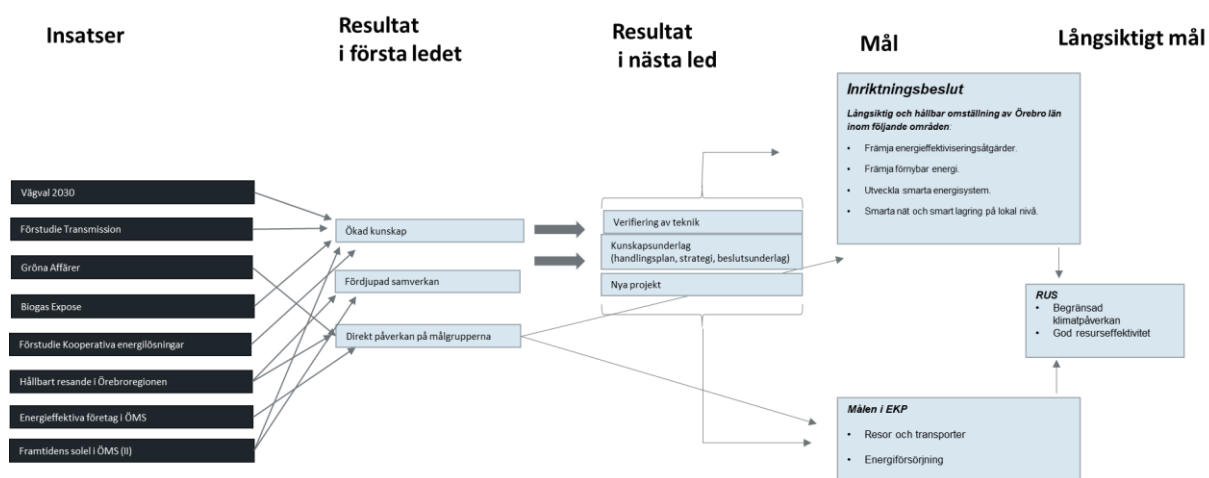
Samtidigt kan vi se att det är svårast att peka på tydliga resultat direkt på målgrupperna. Vår bild är att med undantag för Hållbart resande och Framtidens solel i Östra Mellansverige som haft ett

tydligare fokus på individer och deras resvanor respektive små- och medelstora företag, har projektaktiviteterna inte haft "invånare" eller "konsumenter" som målgrupp – utan i hög utsträckning arbetat mot kunskapsuppbyggnad, samverkan och mobilisering av aktörer. I hög utsträckning inom offentlig sektor. Samtidigt kan dessa intressenter mycket väl ha fångats upp inom ramen för andra projekt, som inte ingått i föreliggande utvärdering bör tilläggas.

Vi vill vara försiktiga med att dra för djupgående slutsatser, givet att utvärderingen rymmer ett mindre urval av projekt – men vi kan konstatera att vissa teman kan slå igenom tydligt i portföljen, exempelvis belyser tre av projekten alternativa energislag. Två av dessa handlar om solexel, medan exempelvis vindkraft inte syns alls. Här kan sannolikt en mer balanserad bild ses om man skulle inkludera samtliga projekt som 1:1 medlen gått till utvärderingen.⁶

Vi har i figur 4 nedan försökt att visualisera hur portföljen av projekt bidragit till mål i inriktningsbeslutet och EKP, samt i förlängningen till RUS.

Figur 4. Projektens bidrag till de övergripande målen, **Källa: WSP**



I uppställningen har vi betraktat projekten som enskilda insatser, och sedan sökt att strukturera dels vilka typer av resultat de bidragit till, dels hur dessa bidrar till de övergripande målen (antingen direkt via resultat i första ledet, eller genom att resultat skapas i nästa led). Vi är medvetna om att det går att göra flera invändningar mot detta. En invändning är att det är en förenkling och reducerar komplexa skeenden i för hög grad. Vi kan delvis instämma i det, men tror samtidigt att det finns en poäng i att "zooma" ut och få en överblick. En underliggande tanke är motsvarande uppställning går att göra för samtliga projekt i regionens "portfölj", vilket gör att man av nödvändighet behöver anlägga någon typ av helikopterperspektiv. En ytterligare invändning är att uppställningen inte belyser alla resultat som projekten skapar, vilket i sig är korrekt.

Vår tanke är dock att uppställningen primärt ska visa på hur kedjan från insats till övergripande mål ser ut, och inte ses som en kartläggning av samtliga projektets resultat (vilket skulle kräva en betydligt mer detaljerad uppställning). I den rollen fyller den uppställningen en funktion, och ger – menar vi – en grund för att föra ett mer fördjupat resonemang kring hur de enskilda projekten tillsammans bidrar till de övergripande strategiska målen för det regionala utvecklingsarbetet.

⁶ Här får vi således koppla tillbaka till de avgränsningar som gjordes inledningsvis i rapporten.

5 AVSLUTANDE REFLEKTIONER OCH REKOMMENDATIONER

Vi har som tagits upp ovan konstaterat att de åtta projekten dels arbetat utifrån fungerande insatslogiker – även om de inte alltid själva formulerat sådana, dels påvisat en förhållandevis god måluppfyllelse. De har i sina syften kopplats mot framförallt RUS men också EKP, vilket gör att om de önskade resultaten nås så skapas också bidrag till den förflyttning som tas upp där. På övergripande nivå kunde vi ovan konstatera att de åtta projekten bidrar till RUS och EKP på i huvudsak tre sätt: kunskapsuppbyggnad, samverkan samt genom en direkt påverkan på målgruppen.

Vi kan också konstatera att projekten bedöms bidra till de övergripande målsättningarna i de utpekade strategierna. Det finns samtidigt ett par områden som vi ser bör problematiseras i detta sammanhang.

Det första som vi ser bör lyftas är frågan om hur man ska se på en effekt och i vilken utsträckning (och hur) en sådan kan isoleras från andra påverkansfaktorer. Detta är genomgående en utmaning för utvärdering – och därmed också för att kunna fatta väl underbyggda beslut. Om vi återkopplar till den diskussion som fördes i rapportens inledning kring effektbegreppet så kan här konstateras att denna utmaning om möjligt är större här än i många andra fall. Detta av två skäl, dels då det gått relativt lång tid från genomförandet av insatserna, vilket gör det mycket svårt att isolera från andra påverkansfaktorer, dels att projekten berör komplexa frågor och inte sällan har som ambition att öka kunskap och påverka beteenden – riktat mot en bred målgrupp.

Detta är något som i sin tur innebär utmaningar kopplat till att utvärdera effekter av ett projekt. Det är i regel komplext och sällan möjligt att skapa en kontrafaktisk situation när det handlar om regionala utvecklingsfrågor. Utöver att vara en utmaning för utvärderare innebär detta också att "goda" projektresultat i sig inte kan tas som en garanti för att önskade effekter uppnås. Det föreligger (sällan) en direkt övergång från projektresultat till långsiktig påverkan. Framgång i implementeringssteget, eller stegen, däremellan beror på förankringen hos nyckelaktörer, ägarskap och mandat, tillgängliga resurser och inte minst politisk vilja är centrala faktorer för att skapa effekter från insatserna. Något man bör ha med sig i ett fortsatt arbete.

Det andra området vi ser som viktigt här är frågan hur stark kopplingen mellan styrdokumentet och projekten kan förväntas vara, givet de tidsmässiga förhållandena mellan dem. Energi- och klimatprogrammet och den regionala utvecklingsstrategin har tillkommit under genomförande perioden för flera av projekten, och har sannolikt haft begränsad betydelse för dessas projekts inriktning. Sannolikt har den föregående RUSen och föregångare till det nuvarande energi- och klimatprogrammet spelat en större roll. Vi har inom ramen för utvärderingen inte närmare analyserat dessa dokument – men baserat på erfarenhet håller vi det för troligt att de har haft snarlika målsättningar och ambitioner. Däremot, i strikt mening innebär detta att projekten absolut kan bidra (vilket vi ser) till måluppfyllelsen, men samtidigt att strategierna sannolikt inte bidragit till projektens utformning. Det är således en enkelriktad kausalitet som det handlar om.

5.1 REKOMMENDATIONER

Syftet med detta avsnitt är att peka på lärdomar och rekommendationer från utvärderingen. Vi har valt – i linje med utvärderingens portföljperspektiv – att fokusera på rekommendationer för Region Örebro län, i egenskap av projektfinansierare och "ägare" av RUS och EKP (tillsammans med Länsstyrelsen). Vi har valt att strukturera avsnittet utifrån delrubrikerna nedan.

5.1.1 Finns idag ett välstrukturerat arbete kring projekten och portföljen – behåll och utveckla detta

Vi kan konstatera att Region Örebro län förefaller bedriva ett långsiktigt arbete för att hantera och styra projektmedel mot att bidra till målen i den regionala utvecklingsstrategin. Att man valt att tydligt arbeta utifrån en förändringslogik, med ambitionen om att ha en tydlig koppling mellan RUS, handlingsplaner och de projekt som genomförs både inom förvaltningen för regional utveckling, menar vi, är positivt och en ger en god grund för att nå resultat. Vår rekommendation är att bibehålla detta fokus. Arbets sättet med projektform och utbyte mellan projekten är något vi ser stora värden i, och som bör fortsättas och fördjupas.

5.1.2 Utvärderings- och lärandemodell – kort, mellanlång och lång sikt – för att säkerställa styrning av portföljen

Med förbehåll för att vi inom ramen för denna utvärdering dels betraktat ett litet urval projekt, dels projekt som ligger förhållandevis långt tillbaka i tid, tror vi att det finns ytterligare steg att ta kring indikatorer, och hur mål formuleras för att säkerställa löpande uppföljning av resultat och utvärdering av långsiktiga resultat.

Vår rekommendation är att fortsätta arbeta utifrån den modell som idag är på plats men att samtidigt arbeta för att utveckla målformuleringar, indikatorer och uppföljningsstrukturer.

Vi ser här att det finns risker för ett "gap" mellan uppföljning och utvärdering på projektnivå och hur de långsiktiga målsättningarna i exempelvis den regionala utvecklingsstrategin följs upp. Vår erfarenhet från andra regioner är att det ofta finns väl fungerande rutiner för att följa upp resultat från enskilda projekt, men att det ofta är svårare att strukturerat se resultat på makronivån. Det finns, som vi ser det, ett antal dimensioner som man då går miste om genom att inte renodla portföljperspektivet. Det vi framför allt sett är dels risken kring additionalitet och uppväxling mellan projekten inte framträder (suboptimering av resurser), dels minskar möjligheten till strategisk styrning av resurser och prioriteringar (reaktiv finansiering av insatser visavi proaktiv utmaningsdriven utveckling). Här skulle exempelvis en insatslogik/ förändringslogik för större grupper av projekt inom olika tematiska områden kunna vara ett stöd.

Vi ser också att det kan finnas ett värde i att sätta upp fasta punkter för utvärderingsinsatser kopplat till projektmodellen. En utmaning i denna utvärdering har varit svårigheten att fånga in resultat och empiri från de projekt där det gått lång tid efter avslut. Det handlar dels om att individer "rör på sig" och att minnesbilder försämras, dels att ju längre tid vi kommer från avslut desto mer "kontamineras" projektets resultat med andra faktorer, vilket gör det mycket svårt att uttala sig om eventuella effekter eller påverkan från projekten.

5.1.3 Samspel med projekten – portföljperspektiv i praktiken

Nära kopplat till resonemanget ovan är frågan om hur samspelet mellan projekten kan utvecklas. Den bild som vi ser i föreliggande utvärderingen är att projekten i hög grad löpt parallellt, men med relativt låg grad av interaktion sinsemellan. Samtidigt – vilket är viktigt att poängtera – finns det strukturer för utbyte mellan projektledare, framförallt för de projekt där regionen är projektägare.

Det vi vill lyfta fram är att det finns ett värde i att projekten är medvetna om att de är en del i en större kontext, att främja aktivt utbyte och samverkan kring t.ex. målgrupper, metoder och resultat. Den bild som vi får från utvärderingen är att det för de utvärderade projekten varit förhållandevis lite utbyte mellan projekten under genomförandet.

Tillväxtverket lät 2018/19 utvärdera samverkans effekter inom regionalfondens genomförande, och där pekas på olika typer av effekter som kan uppstå i och med projektens samverkan. Perspektivet var där den nationella nivån – men vi tror att en del av lärdomarna från den utvärderingen kan vara relevanta även här. Det som lyfts fram i utvärderingen som effekter som nås är:

- Resurseffekter innefattar bidrag till uppbyggnaden av finansiella och fysiska resurser för att genomföra insatser, olika typer av synergieffekter och en ökad grad av effektivitet i gemensamt nyttjande av resurser.
- Kompetens- och lärandeeffekter innefattar breddning och fördjupning av den gemensamma kunskapsbasen genom att ny kunskap utvecklas och befintlig kombineras, kunskapsutbyte genom lärande, samt uppbyggnad och rörelse av humankapital.
- Vägledningseffekter innefattar påverkan på aktörers beslut om resursallokering och verksamhetsinriktning, stärkt legitimitet för sakfrågor, parter eller förändringsprocesser.
- Nätverkseffekter innefattar uppbyggnaden av nätverk och relationer, inklusive systemiska egenskaper och socialt kapital i form av tillit, samhörighetskänsla och ömsesidigt erkännande.

Att i projektfinansieringen koppla villkor till samverkan med andra projekt, och att man som projektledare aktivt ska söka utbyte kring arbetssätt, lärdomar och erfarenheter skulle kunna vara ett sätt att proaktivt driva på för att nå ännu tydligare samverkans effekter.

5.1.4 Fortsätt och fördjupa arbetsmodellen med ”pärlbandsprojekt”

Vi kunde ovan se att ett resultat från projekten är att resultaten tagits vidare in i nya projekt – som bygger vidare på gjorda erfarenheter och lärdomar. Detta är ett, som vi ser det, bra arbetssätt vilket sannolikt bidrar till att öka möjligheterna att skapa effekter. Samtidigt finns flera fallgropar med detta, som man som projektägare (eller kanske snarare som ”projektportföljägare”). Det vi ser är för det första att det kan bidra till att aktörer, organisationer etc. ser projektfinansiering som en form av basfinansiering, där man kan räkna med fortsatt finansiering. För det andra kan det komma att fungera exkluderande för potentiella projektägare, som inte är ”inne i systemet” – inte minst är detta centralt i diskussionen om att nå ut till underrepresenterade målgrupper i olika sammanhang (en frågeställning som ligger utanför omfattningen för denna utvärdering). Det finns också en risk att det reducerar nytänkande och förmågan att ta innovativa grepp och att portföljen blir statiskt till sitt innehåll. Vår rekommendation är att behålla arbetssättet att bygga vidare på befintliga projekt, men att samtidigt säkerställa att projektportföljen också har utrymme för nya projektägare eller nya grepp för att lösa de identifierade utmaningarna.

5.1.5 Fortsätt använda förstudier och se inte negativa resultat som misslyckande

Flera informanter lyfter fram arbetet med förstudier som något konstruktivt. Det beskrivs som att ge en god grund att stå på inför ett eventuellt genomförande, och genom att ”icke-fungerande” metoder eller projektidéer kan förkastas i tidigt skede uppstår sannolikt samhällsekonomiska vinster.

Utgår man från ett lärandeperspektiv är ”negativa” resultat från projekt, och i ännu högre grad från förstudier, också viktiga i sammanhanget. Att få svar på vad som inte fungerar eller hur satsningar inte ska utformas kan sägas vara nära nog lika värdefullt som de positiva svaren – förutsatt att det lärdomarna fångas upp och implementeras.

Värdet av förstudier uppmärksammas också i Tillväxtverkets rapport över bidragen från regionalfondsfinsierade projekt till utveckling i Östra Mellansverige.⁷ Förstudier kan bl.a. bidra till att projekt riggas bättre, att projektlogiken blir tydligare, samt att det skapas förutsättningar för att planera för integrering av hållbarhetsaspekter. I föreliggande utvärdering har två förstudier ingått – i båda fallen har, som vi ser det, värdefull kunskap skapats, även om utfallet blev olika (i ena fallet gick man vidare till ett genomförandeprojekt och i andra fallet valde man en annan väg). Men besluten om detta fattades från en högre kunskapsnivå än innan förstudierna.

5.1.6 Arbeta strategiskt för att växla upp 1:1 medel mot andra källor för nå största möjliga effekt

I inledningen av rapporten gjordes en snabb överblick av finansieringskällor, och där det konstaterades att 1:1-medel utgör en delmängd av det samlade kapital en region kan använda för utvecklingsarbete. Med risk för att "slå in öppna" dörrar vill vi här lyfta värdet av att använda 1:1-medel strategiskt och växla upp dem mot, framförallt, strukturfonderna. Det finns indikationer på att det under den kommande programperioden kommer bli en ökad tyngdpunkt mot färre, men större, och gärna regionövergripande projekt inom strukturfonderna. Att ha en strategi och färdigt tänk för hur 1:1-medlen kan användas för att ge största effekt är sannolikt viktigt i detta sammanhang. Vi kan i utvärderingen se att projekten bidragit till samverkan både inom och mellan regioner, och i detta finns sannolikt erfarenheter som kan tas vidare i ett fortsatt arbete.

⁷ Tillväxtverket (2021) – Regionalfondens bidrag till utveckling Östra Mellansverige (Publikationsnummer: 0349)

BILAGOR - INSATSLOGIK

Insatslogik Biogas XPOSE

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>Visa hur biogas kan spela en viktig del av lösning för att uppnå EU 2020s klimatmål. Även visa på hur produktionen av biogasbaserad fordonsgas kan ökas på ett ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt med lokalt och regionalt avfall som resurs.</p>	<p>Kommuner, landsting, länsstyrelser, regionförbund, näringsliv, berörda organisationer och statliga myndigheter</p>	<p>Torrötning – ny teknik för blandat hushållsavfall och torra lantbruksbaserade substrat. Inom projektet bygga, testa och demonstrera en anläggning för behandling av restavfall samt annat torrt material som idag är svårt att behandla i en konventionell biogasanläggning</p> <p>Förgasning/Metanisering – ny teknik för cellulosarika material samt svårrotade substrat. Projektet ska testa en ny "småskalig" utrustning för ny produktionsmetod av fordonsgas</p> <p>Småskalig uppgradering – ny teknik för utspridda lantbruksbaserade substrat. Ny metod för uppgradering av biogas i liten skala har utvecklats med stor potential för lantbruket</p> <p>En hållbar och maximerad biogasregion. Biogas Östs huvudsakliga bidrag inom projektet är att hålla ihop trådarna och demonstrera konceptet för en maximerad biogasregion, där alla olika delar av biogaspotentialen kan förverkligas som komplement till alla de satsningar som redan finns. De tre delarna beskrivna ovan är i dagsläget tre outnyttjade områden som verkar som flaskhalsar för utvecklingen</p> <p>Information och kommunikation samt spridning av projektets resultat</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Att demonstrera hur tre nya substrat kan bidra till maximerad biogasproduktion 2. Öka biogasproduktion från organiskt avfall samt testa ny teknik för återförsel av näringsämnen 3. Ta emot minst 2 000 nationella och internationella besökare i regionen 4. Arrangera 30 seminarium el. dyl varav 10 med internationell prägel 5. Arrangera 30 möten med politiker för att främja biogas som drivmedel och hanteringen av organiskt avfall 6. En fullskalig torrötningsanläggning är i drift och rågasen uppgraderas till fordonsgas 7. Ta fram exempel och sprida kunskap på hur biogas kan bidra med att uppnå miljömål på nationell och EU-nivå 8. Ett pilotsystem för småskalig uppgradering taget i drift 9. Ett pilotsystem för produktion och distribution av fordonsgas från förgasning taget i drift 10. Rapporter från miljömässiga och ekonomiska utvärderingar av nya, lovande tekniker för gasframställning: torrötning, metanisering, småskalig uppgradering 11. Skapa ett system för ökad effektivitet i substrathanteringskedjan vilket kan utgöra ett beslutsunderlag för nya biogassatsningar 12. Fem rapporter som beskriver hur olika delar i biogaskedjan kan effektiviseras för att ytterligare öka hållbarheten i systemet 13. En årlig tidning som beskriver projektets framsteg, dess aktiviteter och resultat, och sprids i hela regionen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Knyta samman Örebro med övriga regionen och skapa ömsesidiga samarbeten över kommun/länsgränser 1.1. Genom Biogas väst nätverk producera samordnade satsningar mellan privat näringsliv, offentlig sektor och akademi 1.2 Örebro ställning inom Stockholmsregionen kommer att stärkas och lika så samarbetet med Stockholm och Östra Mellansverige i nationella och internationella sammanhang 2. Kollektivtrafiken kommer stärkas och ställas om till förnybara bränslen 3. Örebro kommer utgöra viktigt kunskapscentrum i Europa där länets kunskap inom biogas kommersialiseras och således stärka dess internationella konkurrenskraft

Insatslogik Förstudie kooperativa energilösningar

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>1. Undersöka varför initiativ som tagits till andelsägd solkraft inte tagits vidare eller varför de som byggts inte växer enligt den målsättning de har eller haft</p> <p>2. Kartlägga vad som hindrar och vad som ska till för att utbyggnad av andelsägda solcellsanläggningar ska ta fart på allvar</p> <p>3. Undersöka hur LRF och det övriga näringslivet ser på andelsägda energilösningar</p>	<p>1. De offentliga org. Inom ÖMS (regioner, länsstyrelse, kommuner)</p> <p>2. Innovationssystemen (ex ALMI)</p> <p>3. Myndigheter som ger tillstånd i form av bygglov och miljötillstånd</p> <p>4. Personer, företag och org. Som på olika sätt är potentiella delägare av andelsägda solcellsanläggningar</p>	<p>1. Intervjuer med andelsägda elproducenter inom och utanför ÖMS</p> <p>2. Intervjuer med initiativ som inte gått vidare till investeringar i anläggningar</p> <p>3. Omvärldsbevakning genom rapporter av genomförda projekt inom området</p> <p>4. Studera skatteregler, bygg- och anläggningsregler samt elhandelsavtal</p>	<p>Frågeställningar som projektet ämnar ge svar på är:</p> <p>1. Möjlig affärsmodeller</p> <p>2. Finansieringslösningar: identifiera minst två affärsmodeller för finansiering av andelsägda solcellsanläggningar. Ge svar på om <u>annan extern finansiering finns att tillgå</u> (ALMI, Mikrofonder och banker)</p> <p>3. Digitalisering för effektivisering: Identifiera hur andelsägda verksamheter kan dra nytta av digitaliseringen.</p> <p>4. Behov av regelförändringar: Identifiera hinder gällande regelverk, elhandelsavtal och skattefrågor för andelsägd solkraft</p> <p>5. Vilka intressenter som finns (typ Företagarna, LRF, Villaägarna, Bygdegårdar etc).</p> <p>6. Klargöra vilka råd som företag och privatpersoner som har planer på andelsägd solkraft ska ges</p> <p>7. Klargöra om Coompanion med nuvarande regelverk och lönsamhet ska mobilisera företag och privatpersoner att investera i andelsägd solkraft</p>	<p>Produktionsökning av förnyelsebar el</p>

Insatslogik Förstudie Transmission

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>Syftet är att identifiera vilka förutsättningar som behövs för att kunna möta fordonsindustrins behov och dess utveckling med ny kunskap, kompetens, testmiljöer etc.</p> <p>Utgångspunkten är att identifiera aktiviteter och program som stärker Östra Mellansverigeregionen som en globalt ledande region för utveckling, tillverkning av tunga fordon, särskilt deras drivlinor.</p>	Företag	<ol style="list-style-type: none"> Företagsidentifiering och styrande behovskartläggning. <ul style="list-style-type: none"> Besöka 4 företag för att definiera teknikutvecklingens hastighet och innehåll. Undersöka hur detta påverkar företagens långsiktiga köpa sälja strategi. Bred kartläggning av dagens underleverantörer Identifiera morgondagens underleverantörer Utveckla partnerskap för leverans av ett eventuellt program. Kartläggning av behov för underleverantörer. Fånga upp gemensamma behov av kompetens- labb och annan stödverksamhet. Seminarie serie om framtidsspaning och tekniktrender. Slutrapport och resultat spridning 	<ol style="list-style-type: none"> En övergripande bild av hur fordonsapplikationernas långsiktiga teknikutveckling kommer att gå till, samt i vilken takt den introduceras. En bild av digitaliseringens påverkan på utveckling och produktion av fordon, tillika cirkulär ekonomi då alltmer integreras i stora komplexa system. Etablera partnerskap av regionala aktörer som utarbetar förslag på ett program för att möta branschens underleverantörers behov (kunskap, kompetens, testmiljöer etc). Att initiativet är uppkopplat mot och använder sig av regionala satsningar inom ÖMS-regionen, svenska initiativ, fordonsklustret i Västra Götaland och ev. andra Europeiska satsningar och kluster. En plan för hur olika delar i programmet kan finansieras, med bas i Regional- och Socialfonden. 	<ol style="list-style-type: none"> Att primärt för tunga fordon ge en agenda för kompetensförsörjning, omvärldsbevakning och stöd för att utveckla tillverkningsindustrin och tillhörande forskningen inom området i regionen.

Insatslogik Insatslogik Gröna affärer

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
Att undersöka potentialen för ökat lokalt resursutnyttjande avseende material- och energiflöden.	Industriföretag i Örebroregionen.	<ol style="list-style-type: none">1. Kartläggning av energi- och restmaterialflöden i regionen genom att göra deskresearch på deltagande företag och genomföra företagsbesök.2. Därefter analyseras underlaget. Arbetet dokumenteras i en slutrapport.	<ol style="list-style-type: none">1. Producera en rapport som kartlägger energi- och restmaterialflöden i regionen2. Rapporten ska identifiera konkreta cirkulära affärsmöjligheter	<ol style="list-style-type: none">1. Stimulera och bidra till effektivare resursutnyttjande.2. Ökad kunskapsutveckling inom området.3. Nya innovationer inom området miljöteknik.4. Ökad samverkan mellan regionens företag.

Insatslogik Energieffektiva företag

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>Projektet ska bidra till en hållbar tillväxt, förbättrad energieffektivitet och minskad klimatpåverkan genom att stödja små och medelstora företag i Östra Mellansverige så att dessa minskar sin klimatpåverkan, är energieffektiva och därmed även ökar sin konkurrenskraft.</p>	<p>Primär målgrupp: SMF i Östra Mellansverige Sekundär målgrupper: 1.Energieffektiviseringsföretag: projektet ökar efterfrågan av produkter 2.Energitjänsteföretagen: projektet ökar efterfrågan av tjänster 3.Kompetensförsörjningsorgan och lärosäten 4.Aktörer som möter företagen 5.SMF och branschföreträdare</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Kapacitetshöjning energikontor i samverkan (tre WS) 2.Utveckla samverkan mellan och bygga kapacitet hos viktiga aktörer (Samordning och kapacitetshöjning mellan såväl offentliga som privata aktörer) 3.Energiforum som arrangeras årligen för aktörer i Östra Mellansverige 4.Effektivera Energi- och klimatrådgivarnas företagsrådgivning 5.Energiklok affärsrådgivning (bl.a. horisontella principer) 6.Koppla ihop Regionala Energikontorens kompetens med företagsfrämjare och klimatrådgivare för att coacha företagen. 7.Speciella insatser med nyckelpersoner och/eller ledning i företagen om åtgärder eller investeringar i energiåtgärder etc. 8.Åtgärder för att främja systematisk energi- och klimatarbete via utvecklade affärsmodeller med affärsutveckling och kommunikation i fokus. Även erfarenhetsutbyte mellan företag och "energiaktörer" i ÖMS-regionen. 9.Samla företag för att arbeta med intern energieffektivisering under professionell ledning. Företagen träffas hos varandra med rundvandringar. Inslag är coaching, kompetenshöjning, erfarenhetsutbyte och stöd av erfarna konsulter för att kartlägga, upphandla och genomföra energiåtgärder. 10.Arbeta fram innovativa lösningar för att stimulera nytänkande, innovativa lösningar, demonstration av ny teknik. Detta för värna åtgärder som kan leda till konkreta energibesparingar, minskade utsläpp av växthusgaser och stärka företagens långsiktiga konkurrenskraft. 11.Erbjuda företag konsultstöd (ej investeringar) till mellan 5- 10 st olika fall (lösningar) i form av förstudier, genomförandeutredningar, tester och oberoende utvärdering av en innovativ åtgärd som syftar till att demonstrera hur nya lösningar kan bidra till att snabba upp användningen av energieffektivare teknik eller tjänster. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 200 deltagande företag genomför eller planerar att genomföra energieffektiviserande åtgärder. 2. Deltagande företag har minskat sin energianvändning med 2000 MWh. 3. En samverkansstruktur mellan viktiga aktörer som möter företag är etablerad. 4. Viktiga aktörer som deltar i projektet har medverkat i kapacitetshöjande aktiviteter. 5. SMF som deltar i projektet har fått ökad kapacitet samt planerar och genomför energi- och klimatåtgärder i högre utsträckning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hållbar tillväxt och ekologisk hållbarhet 2. Företag som säljer tjänster och produkter inom energieffektivisering och förnybar energi växer 3. Lönsamheten hos företag har ökat tack vare effektivare energianvändning. 4. Efterfrågan ökar på energieffektiva produkter och tjänster. 5. Kunskapen ökar om de horisontella kriteriernas påverkan i relation till energieffektivisering i SMF. 6. En effektivare samverkan mellan deltagande aktörer är formerad och kommer leva vidare som en resurs för företag i Östra Mellansverige.

Insatslogik Framtidens solel

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
Att genom olika utvecklingsinsatser öka investeringstakten i solel i Östra Mellansverige i små och medelstora företag. Målet är att nya arbetstillfällen och nya företag ska uppstå som ett resultat av dessa insatser samtidigt som detta kan innebära ett värdefullt bidrag till att uppnå nationella och regionala klimatmål.	Primär målgrupp: SMF Sekundär målgrupp: kommuner, privata och offentliga rådgivare, finansiärer, universitet- och högskola etc. som är viktiga stödjefunktioner för att investeringar ska bli genomförda	1. Främja investeringar i solel i små och medelstora företag genom olika utvecklingsinsatser som direkt eller indirekt leder till att konkreta investeringar genomförs. 2. Bygga upp ett nätverk kring solel i Östra Mellansverige med privata, offentliga och ideella aktörer som är så pass starkt att det kommer att leva kvar efter det att projektet avslutats. 3. Ta fram en metodbok som beskriver det arbete som genomförs inom ramen för projektet. Information om projektet sprids även via hemsidor, nyhetsbrev, mässor, konferenser, pressmeddelanden och den slutkonferens som genomförs inom ramen för projektet.	1. Ökad investeringstakt i solel i små och medelstora företag i Östra Mellansverige. 2. 15 nya arbetstillfällen inom solel i Östra Mellansverige inom projektperioden. 3. 10 nya företag inom solel i Östra Mellansverige inom projektperioden. 4. Öka kunskapen om solel hos relevanta aktörer om solel och dess potential. Hur genomföra ekonomiskt och tekniskt lämpliga investeringar, hur använda olika systemlösningar och nya innovationer. Hur lyfta goda exempel etc. Målet är att främja organisatoriskt förändringsarbete.	1. Genom olika utvecklingsinsatser öka investeringstakten i solel i Östra Mellansverige i små och medelstora företag. 2. Skapa nya arbetstillfällen och nya företag ska uppstå som ett resultat av dessa insatser. 3. Antalet växande och nystartade företag ökar.

Insatslogik Vägval 2030

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>Ta fram en gemensam och väl förankrad fordon- och drivmedelsstrategi, öka kunskapen om de förnybara alternativen hos målgrupperna och kunskapen om verkningfulla metoder för omställning till förnybara alternativ inom transportsektorn.</p>	<p>Primär målgrupp: Region Örebro läns politiker och tjänstemän som på strategisk, strukturell och operativ nivå påverkar regionens förutsättningar för omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta</p> <p>Sekundär målgrupp: Alla aktörer involverade i omställningen till en fossiloberoende transportsektor, exempelvis kommunernas politiker och tjänstemän, företag som tillhandahåller biodrivmedel och infrastruktur, övriga regioner i ÖMS-området och nationella aktörer som deltar i erfarenhetsutbyten</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kartläggningar, förutsättningar och behovsanalys för godstransport och persontransporter: nulägesanalys, förutsättningar för produktion av förnybara drivmedel samt scenarioframställning 2. Regional analys med prioriteringar på vad regionen bör satsa på och varför. Analysen ska utgöra underlag för det övergripande strategiförslaget. I aktiviteten ingår workshops med aktörer från länet, kollektivtrafikaktörer samt med övriga regioner. 3. Regional fordon- och drivmedelsstrategi. Processer tas fram och förankras hos berörda tjänstemän, politiker och samarbetspartners på strategisk, strukturell och operativ nivå. En handlingsplan för strategi kommer även arbetas fram. 4. Aktiviteter för kommunikation och resultatspridning, avslutskonferens, utvärdering och lärande. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fastställt nuläge för regionen avseende produktion och användning av förnybara drivmedel, infrastruktur för förnybara drivmedel och fordonsflottans sammansättning. 2. Tagit fram kunskapsunderlag om vilka förutsättningar och potential det finns i Örebroregionen för produktion av förnybara drivmedel. 3. Scenarier för ett framtida idealt transportsystem i regionen. 4. Identifierat relevanta processer och planer som har direkt eller indirekt påverkan på den geografiska regionens förutsättningar för att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta. 5. Utvecklat den kunskap och de verktyg som behövs för att implementera nya metoder och arbetssätt i de ovan nämnda processerna. 6. Utvecklat den organisatoriska struktur som behövs för att genomföra processer och ta fram planer enligt de nya metoderna. 7. Utvecklat samverkansformer och kunskapsspridning inom, och utom, regionen bland de många aktörer och organisationer som är viktiga i arbete med omställningen. 8. Tagit fram en regional drivmedelsstrategi som tar hänsyn till utvecklingen av efterfrågan på transporter och potentialen för biodrivmedelsproduktion utifrån en sammanvägd hållbarhetsbedömning. 9. Arbetat upp samverkansformer för kunskapsspridning om omställningen av transportsektorn i politik och praktik inom regionen. 10. Region Örebro läns rutiner och styrdokument har uppdaterats för att ta hänsyn till drivmedelsstrategin och fyrstegsprincipen i dialog med politik och praktik. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektets mål är att utveckla ett strategiskt arbetssätt där Region Örebro län, länets kommuner och andra aktörer på ett systematiskt sätt fokuserar på ett gemensamt mål och använder befintliga strukturer, styrmedel och verktyg för att accelerera omställningen av transportsektorn till fossiloberoende på ett för regionen genomförbart och effektivt sätt. Indikator: uppskattad minskning av växthusgaser per år, 3 500-7 000 ton koldioxidkvalenter.

Insatslogik Hållbart resande

Projektets syfte	Målgrupp	Aktiviteter	Förväntade kortsiktiga resultat	Förväntade långsiktiga resultat
<p>Öka andelen hållbara persontransporter i Örebroregionen för att det ska bli minskade koldioxidutsläpp i regionen och för att den hållbara tillväxten ska öka.</p>	<p>Primär målgrupp: anställda på deltagande kommuner och företag</p> <p>Sekundär målgrupp: andra företag och organisationer i Örebroregionen som kan inspireras och ha nytta av goda exempel från projektet samt närstående till dem som deltar och som ändå kan bli berörda.</p> <p>Tredje målgrupp: regionala aktörer som arbetar med hållbart resande och regional utveckling.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ett nätverk för hållbara transporter för erfarenhetsutbyte och operativt arbete har etablerats för kommuner, företag och andra viktiga aktörer. 2. En verktyglåda för reserådgivning finns framtagen samt arbete med reserådgivning har genomförts i 15 organisationer. 3. Tre stycken prova-på-kampanjer för kollektivtrafiken riktade mot arbetsplatser i starka stråk har genomförts. 4. Insatsåtgärder för hållbart resande i anslutning till minst ett objekt i länstransportplanen har genomförts. 5. En bred beteendepåverkande kampanj om hållbart resande i Örebro kommun och andra intresserade kommuner har genomförts. 6. Kampanjen Cykelvänlig arbetsplats har genomförts i två omgångar med företag och offentliga arbetsplatser som målgrupp 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minskning av koldioxidutsläpp från tjänsteresor och arbetspendling. 2. Ökning av antalet anställda som går, cyklar och åker kollektivtrafik till arbetet och vid tjänsteresor. 3. Ökning av användningen av distans- och IT-teknik för både möten, arbete och distansarbete ökar på bekostnad av faktiska resor. 4. Det hållbara resandet är mer jämställt och jämlikt i och med att fler män använder kollektivtrafik samt cykel- och gångmöjligheter. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De regionala målen kring kollektivtrafikens marknadsdel uppnås. 2. Antalet resor som genomförs till fots eller med cykel i Örebroregionen ökar. 3. Folkhälsan förbättras genom ökad vardagsmotion. 4. Utsläppen av koldioxid från resande minskar. 5. Användningen av energi till resor minskar. 6. Att jämställdheten ökar vad gäller hållbara resval. 7. Attraktivare arbetsplatser genom att företagen har förbättrat möjligheterna för personalen hållbara resande

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Vi verkar på våra lokala marknader med stöd av global expertis. Som tekniska experter och strategiska rådgivare har vi tillgång till ingenjörer, tekniker, naturvetare, planerare, utredare och miljöspecialister liksom professionella projektörer, konstruktörer och projektledare. Vi erbjuder hållbara lösningar inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Med drygt 39 000 medarbetare på 500 kontor i 40 länder medverkar vi till en hållbar samhällsutveckling. I Sverige har vi omkring 4 000 medarbetare. wsp.com

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

